

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 30.—

Félévre ... > 15.—

Negyedévre ... > 7.50

Egyes szám ára 60 fillér.

A HÉT

TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám • József • 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— Budapest, május hó 12. —

Krónika.

Marx

— máj. 10.

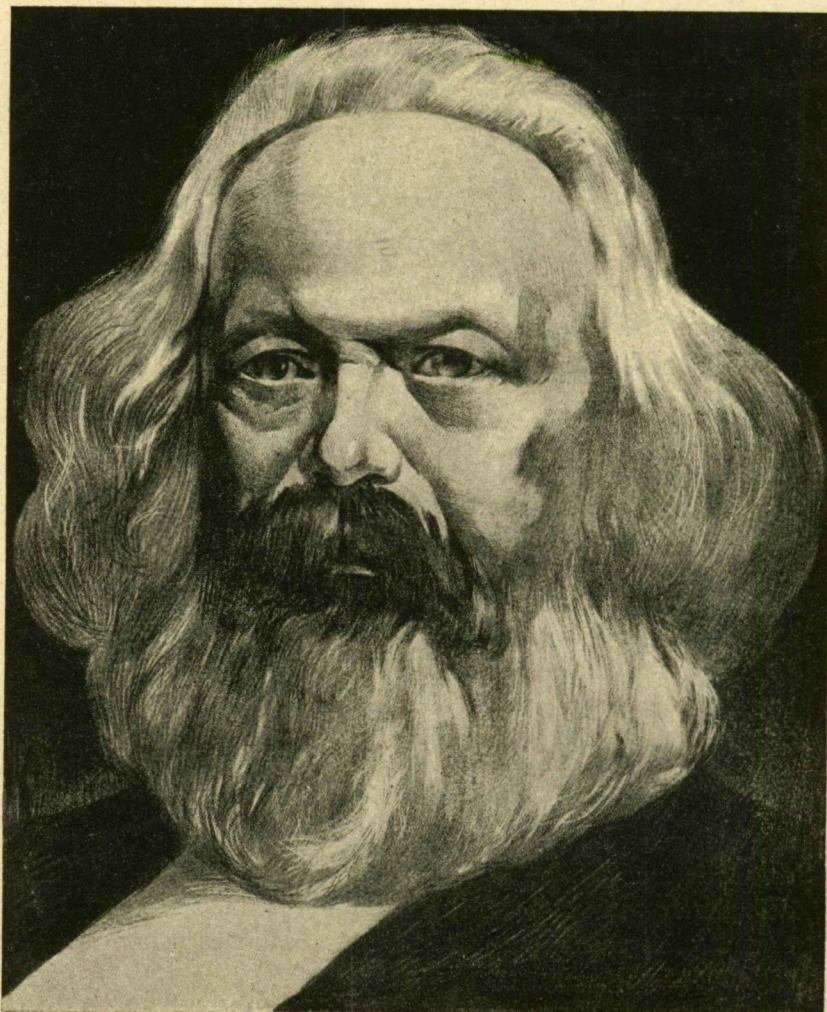
A jubileum nem pusztán ünnepség. Nem üres disz, köteles emlékezés lerovása. A jubileum komoly memento, hogy tetteinket, kilátásainkat, munkánkat mérlegeljük. A jubileum nem egyszerű nap, amin minden mélyebb impresszió nélkül átsikolhatunk. A jubileum élő szellem. Megkérdezi tőlünk, mik vagyunk most, mit tettünk és mi a teendőnk, és szigorú kézzel dirigálja utunkat. Különösképen pedig egy szellemnek a jubileuma, a jövőt előkészítő szellemé.

A természet nagy folyamatait emberek nem változtathatják meg. És mi, emberek, minden társadalmi és gazdasági berendezkedésünkkel a természet vagyunk. Tudnunk kell, hogy minden lélegzetünket, minden mozdulatunkat a természet törvényei szabják meg. És ha ezt tudjuk, akkor megértjük, hogy egyedüli fontos kötelességünk a megismerés, elhelyezkedésünk bírálata a megismerés alapján és consecutive az az igyekvés, hogy a természetes törekvések útját ne álljuk el, ideig-óráig se hátráltassuk. És néhányunk közülünk, mint Ostwald megállapítja, még egy feladata van. Ez a katalízis. A spontán lefolyó kémiai átalakulásokat bizonyos apró mennyiségű anyagok végtelenül meggyorsíthatják. Ugyanezt a katalizáló hatást fejtik ki az emberi társadalom proceszusaiban a kiváltásos nagyok. Megismerik a szükség-szerű folyamatokat és varázsos tudásukkal, egyéniségükkel, zsenijükkel aránytalanul megrövidítik lefolyásuk idejét. Ezzel praktizál olyan értékű a művük, mintha alkotók volnának.

E roppant társadalmi fermentumok egyike Marx.

A legutóbbi évek Marx megismeréséhez és materialista filozófiájának bizonyításához többel járultak hozzá, mint a mennyit évszázadok tehettek volna. A legnagyobb emberi mozgalom, amit a föld látott, kezdi igazi arcját feltárni.

A lehangzatosabb, legidealisztikusabb színbe burkolt frázisok mögött kérlelhetetlen, törvényszerű társadalomgazdasági erők meredeznek. A számtalan transcendens magyarázat és csürés-csavarás mögül a történelmi materializmus nagyon is realis alakja bukkan elő. Az összes rétegeket át kezdi hatni ma az a tudat, hogy a háboru ugyan természeti törvények szülötte, de nem azoké az általános, egyszerű, ösztönös törvényeké, amelyek az állatvilágot dominálják, — és amelyekre hivatkozni szokás — hanem komplikáltabb, nehezebben megérthető, a speciális emberi társadalom kialakulását irányító törvényeké. Ezek a törvények világosan látszanak: ők szabályozzák a kapitalisztikus fejlődést. Ez a történelmi materializmus, amely az enciklopédistáktól

MARX.

FOLYÓIRAT
1923/24. 1-11.

kezdve Hegelen át, primitív formákból mindig élesebben kristályosodott, Marxnál érkezett el legtisztább alakjához: itt vált jól contourirozott prizmává, amelynek fényénél élünk ma. Sőt tulajdonképpen ma kezdünk élni. Ő előre látta a kapitalisztikus fejlődést és az ő elméletéből logicze következtetni lehet a mai állapotokra. Ahogy egy embrióról megmondhatni, hogy milyen állatfajhoz tartozó individuum alakul belőle; ahogy két egymásra ható reagens meghatározza a keletkező anyagot, úgy következik minden, ami előtt ma borzadt rémülettel állunk, a gazdasági fejlődésből. A legutolsó évek a kapitalizmust ad absurdum vitték. Egészen bizonyos ma, hogy matematikai formulával azt mondhatjuk: a háboru nem más, mint a kapitalizmusnak egyszerű funkciója.

Hogy ez a háboru: piaczharcz, hogy az áru és az érték az a két titkos rugó, amelyik ezt a kolosszális staffage-t felvönultatja; hogy a zengő tirádák dinasztiaírákról, naczionalizmusról, meg nem váltott országokról, ki nem egészített határokról mind füstbe mennek, ha a marxi szemüvegen át nézzük a dolgokat, ez már maga oly nagy megismerés, amely alkalmas ellenméreg jövődjő háborukkal szemben. Akár tudatosan, akár nem, a Marx által fölismert szigorú gazdasági fejlődés keze keveri Londonban, Berlinben és mindenütt a világon a félelmes kártyákat; ez a kéz süti el a messzehordó ágyukat és zárja el a határokat. Sokat ér ez a megismerés, nemcsak elméletileg, de gyakorlatilag is. Képesek vagyunk így konzekvenciákat vonni a tényekből. Elgondolhatjuk azt a két eshetőséget, hogy vagy megerősödve kerül ki a kapitalizmus a küzdelemből, vagy elbukik. Ha a tőke megerősödik, újabb háborukat fog provokálni, még nagyobb egységekbe tömörülve, még átfogóbb állami asszisztenciával. Mindinkább magasabbra haladva, végül azonban észre fogja venni, hogy minden nemzetek közti háboru, amelyet pedig ő idéz elő, saját ártalmára lesz, saját, minél gyorsabb letörését, önmagában való összeomlását érleli meg. Tehát: a folytonos államközi háboru a kapitalizmust ad absurdum fogják vinni. De nézzük a másik esetet: a kapitalizmus alul marad. Ez az osztályharcz lángoló feléledését, a forradalmat jelentené. Ha ez az előre megjósolható fejlődési proccesszus, amely emelkedést és declivet mutat, már ebben a háboruban érne el a climaxát (ami annál könnyebben eshetik meg, minél tovább tart), akkor talán sok száz évvel megrövidülne és az emberiségnek óriás energiamegtakarítást és hasznót hozna. Akkor bontakozna ki teljes nagyságában Marx roppant fermentatív hatása. Akkor a kikerülhetetlen differenciálódás munkás és munkaadó osztályok között száz meg száz évvel előbb válna oly élessé, mint amilyen éles jelenleg a nemzetek és népek fiktív ellentéte. Akkor ez a természetes küzdelem már talán a közel jövőben megvívódnék és racionális irányban menne tovább a társadalmi és gazdasági kialakulás.

Körülbelül ilyen kérdéseket ad fel ez a jubileumi nap most, hogy ennyire érdekes és a jövő szempontjából

ból ennyire fontos és eseménydus időre esik. Ezek mellett a vonzó aktualitású Marx-intencziók mellett egyelőre a háttérbe szorulnak a tisztán tudományos megállapítások, amelyek ebből a nagy lángelméből fakadtak. Ha a kapitalizmus testén a dolgozó osztályok felépitik az új, nem zsákmányjogra és erőszakra épült állami és társadalmi rendet, akkor talán sor kerül arra is, hogy a praktikumba öntsék még a legabsztraktabbakat is alkotásai közül. Bizunk ebben a természetes jövőben. Az aristotelesi *τιμη*, minden javak legértékesebbike, ez a legnagyobb tisztelet és elismerés, amelylyel minden korok a legkitünőbbeket veszik körül, hulljon reája ezen a napon.

Irsay István.

Lázálom.

Uram! Roham volt, tudja, egy roham,
szuronyunk beleszaladt a lomha estbe,
mint kés a vajba, vagy az asszonytestbe.
Roham volt. Iszonyu.

Elöttem ment a pajtás, régi pajtás,
széles hátán feszült a szij és hajtás
oly rendben, mint még, jaj, tegnapelőtt.
S ő ott rohant a szuronyom előtt
s én mindig úgy félttem, hogy átütöm...
És közben elvesztettem, jó uram,
én elvesztettem a tudóm.

És éjjel a sánczból
előrecsuszam, kusztam...
Fekete volt az este, mint asszony haja,
és távol, mint egy rémes orgona,
távol hörgött száz haldokló jaja.
Sugtam: — légy résen,
fogtam a késem
és ha elértem egy halottat,
vérbefagyottat,
kibontottam a ruháját,
vágtam a mellét, vágtam az üterét,
de nem találtam, de nem találtam
a tüdejét.

Később egy faluba értünk,
csókot és vizet kértünk,
két napig parancsra vártunk,
leányok patyolat ágyában háltunk...
És én egy lányt
nászra hívtam.
Szája olyan volt, mint egy seb,
szívtam.
És szívtam a száját, fulladtam rajta,
fehérre sápadt az ajka,
körmeit nyakamba vágta,
szájamat véresre rágta.
Aztán nem mozdult. Lefordult.
Mint egy virág, úgy ejtette le a fejét,
megöltem, — de kiszivni nem tudtam a tüdejét.

Szász Menyhért.

Hütelen Janka.

Irta: PAJZS ELEMÉR.

Mintha tejüvegen néznél keresztül, olyan volt az utca. Betegítő köd telítette a levegőt és ráfeküdt a mellekre. A gázlámpák körül sziporkázott; megsütötte a fény, ezüstös glória.

Szagos nők drága muffokban flangéroztak s köztük fázkódva csetlettek kis didergő kölykök, mélyen a fülre huzott sipkával, rongyos keztyükben, melyekből fagyos ujjak vöröslöttek ki; kis iskolások szegénykék, iromba táská verdeste a térdüket, folt hátán folt czipőkben, némán czipelve a nyomort, mely ragadt hozzájuk, mint a bojtortján.

A gyümölcsös a sarkon vevő hiján a levegőbe lehelt és nézte a szállongó párát. Nagykendő terült a térdén és ahogy vaczogott a lába, hintálták a kendő rojtjai. A kordé sarkába állított acetilén pöfögött, mint öregember, ha pipázik.

Autók gummija csikorgott a deres aszfalton s a hátul bugyogó benzín testvéresült a köddel.

A Pathefonban háromszor hallgatta végig Figaro belépőjét a Szevillaiból, lábával dobolta a taktust és dudorászott is: lálá, lálá, nyilván hangosan, mert a szomszéd czvikkeres ur, fülén a kagylókkal, megütődve döngette jobbra-balra a fejét, mintha mondta volna: aunye, aunye. Röstellte a dolgot, »bocsánat, nem akar-tam« hebegte: A melódiák bárgyu csinnadrattákba profanizálódtak s hogy pironkodását elbástyázza, a pénztárban trónoló dohányhaju hölgyet bémészolta, aki a bronzokat adogatta ötkrajczárjával a muzsika-éheseknek.

— Fösti a haját — állapította meg. — Persze hogy fösti. Olyan biztos, minthogy szerda van.

A nő félreértette a hosszú tekintetet, mosolyra enyhült a szája, ő bosszankodva fordult félre és horogra akasztotta a kagylót.

— Nahát, hogy milyenek ezek... rémes...

Az utcán találta magát, vitték a lábai, mint föl-huzott pléhjátékot, amelyik fut, míg le nem jár a rugó. Egy czipőüzlet előtt megállt; a kirakatban havazást inszczenált a rendező, czérsaszálakon galuskákká csipdesett vattapelyhek akaszkodtak. Üvegprizmákon kecses női lábravalók nyugodtak, melyekhez nagyszerű czombokat s lábszáraikat gondolt, rózsaszín árnyalatu s vajszin husokat, miktől csendül a nyál. Sarkantyú volt ez a képzeletének, mely most nekihazszolódott s gyönyörű álomterületekre repítette.

Valaki hozzásurlódott és azt mondta: »pardon, bocsánat«. Öreg női maskara volt, csiptetővel az orrán, lakkövvvel a csipején.

— Amilyen szerencsém nekem van! — dödögte.

Vadalmaparfüm csapta meg az orrát.

Megborzongott, mintha kenetlen ajtó nyikorog, vagy mint mikor fémtárgyat síkálnak. Fejbekólintás volt ez neki. Oly kutyául érezte magát, csaknem végigesett az aszfalton. Minden baja fölszakadt. Zuhogott a vér erei kanálisában, örült Niagara, s mint repülő előtt a rétek sakktablája, rohantak képzetében a mult órák szörnyűségei.

Egy prémes nagysága lehellte a vadalmailatot. Vágyat érzett, hogy utánaszaladjon, megpántolja a karját ujjai szorításával és rimánkodva a fülébe lihegje:

— Asszonyom... kérem asszonyom... ne használja ezt a parfümöt... bestiák szagosítják magukat ilyenekkel...

De a hölgy megrémülne, örültnek tartaná és segítségért kapálózna.

Mindezek pillavillanás alatt peregtek le gondolatai filmjén.

Mint kilométerkő az országuton, megczövekelődött tétlenségge alvadt energiájával, bizarr figura, a mozdulatlansága is csupa mozgás, mágneses vonzódás a prémes nő felé és csukott szája is oly beszédes, mint a ligeti kikiáltóé, aki folyton tátogat.

A vadalmailatot már messzire tolt a tömeg. Egy kis pakk, mely egy inasgyerek markában szorokodott, érett sajtzagot lélekzett feléje.

Ácsorgott a tömegben, ő bémészködött és türte, hogy labdázzon vele a tömeg.

Süldő lányok tereferéltek mellette, karjukon korszolya hintázott szíjon, a villanó ezüsthalkak kacagtak, amint egymáshoz verődtek. Szemével a ruhájuk alá bujt, megtapogatta a testük vonalát és agyából ez a gondolat löködött utánuk: »haj, haj, kedveskéim... hogy fogtok ti vonaglani az ölelés édes poklában egy év mulva, két év mulva...« És kiséretül a mókás gondolathoz hosszan kacagott.

Étvágyát más, elérhetőbb nőkre vitte át. Egyiken új lakkcipő csikorgott, ódalgott körülötte gyámoltalanul, majd hirtelen elhatározással mellélépett. A nő szája mosolygósra görbedt, szemében egész ígéretföld csáblott. Am mozgó inaik lámpafényt hoztak elébük s ő érzékelhette az arcza lisztjét, gyűrött-ségét, az esztendő fáradt vonaglását. Vágyát lepelbe pólyálta az undor és szánalom.

— Merre van kérem a Révay-utca? — kérdezte.

De a nő átlátott a szimpla visszavonuláson.

— Ereggy, mer... ruglak — sziszegte.

Körmét rágva, zavartan sompolygott tova.

Ez a jelenet végleg álomba szédítette ficzánkoló nővágát.

Egy trafikban cigarettát vett s a pénzt a pulton feledte; figyelmeztetni kellett, tegye el, ami a koronából visszajár.

Alig szippantott párat, köhögni kezdett.

— Ha ez nem csucshurut, akkor semmi... — mondta fejcsóválva és elhajította a cigarettát.

Visszafelé korzózott a vadalmaszagu hölgy, il-lata megidézte a bajokat, melyek fájdalomkampó-jukkal behorgolódtak a teste szövetébe.

A gondolatai rapszódikusan burjánzottak.

— Hát így tett velem a Janka.

— Megcsalt.

— Két éve sincs, hogy a feleségem.

— Rámunt.

— Jólakott velem.

— A Janka.

— Hütelen Janka.

— Nem Holländer Janka, Hütelen Janka.

— Egy színészszel csalt meg.

— Egy komédiással.

Durva átkokkal illette a »pernahajder fajtát«.

— Beretvált majom, a szűk amerikai ruhájában...

Az ugy volt, hogy fogfájás kinezta s előbb került haza a kaszinói halvacsoráról, mint az asszony számithatta. Zsebkendőt tartott a gyulladástól kövér arcán, tompa fájdalom sajtatta, mintha mázsás vas-körtével súlykolná valaki. Az előszobába érve, kabátját a fogásra lógatta, mikor vig kaczagás szivárgott ki a hálóból. Medvevállá nekidőlt a tapétaajtónak, amely lefeküdt, mint egy leballázott törzs. Kis ernyős villanymécs pillogott az éjjeliszekrényen, egy sötét massza, az udvarló, székeket döntve, a fürdőszobán és konyhán keresztül, aljas him, czipokedett a mohó életével. Csak a szitkait lódithatta utána. Az asszony a

sezlónon kuporgott, groteszk szökőkut, mely zenét okádik és egyre bugyogott belőle a kaczagás, görcsösen már, az ijedelem paroxizmusában, de féktelen szilajsággal, hogy nincs erő, ki gátat lökne elé. Infantilis pajzansággal labdázott a divánpárnákkal, beléjük ásta a gyalázatos arcját, mint struccz a homokba; lihegett már, de a kis maradék szuszszal még egyre kaczagott.

— Ne légy gyerek, Kristóf... ne bomolj, Kristóf...

Kitámolygott a pokolból, különben az ökle bunkójával véres lepénynyé lapította volna az aranyhajú fejét. Ez tegnap történt. Azóta az utcát járta, fürdőben aludt. A kaczagást, a neki oly förtelmes trillát elzárta a lelke trezorjába, s most hogy vadalmaillatot szimatolt, a Janka parfümjét, felszabadult, bős kórossá erősödött s hömpölygött, tarajlott benne hajától a lába körméig. Üldözte, gyötörte, bármerre kapta a fejét, fülébe rémlt és millió rezgéssé osztódva zengette a levegőt. Biciklista karikázott el mellette s a csengője, melylyel az utjában állókat rémitette, úgy szólt, mint a Janka kaczagása. Harangoztak a bazilikában, az is erre a kottára ment. Egy kapualjba vonult, hogy a meglazult cipőmadzagját másliba kösse; a vicziné pomádézta a rézkilincset, sikontott, nyikorogott a kilincs, az is erre a kottára. A villamosok ezt csengették, a gummisarkak ezt csikorogták, az inasgyerekek ezt fütyörészték. Befogta a fülét, hogy ne marcangolja a hangok e tornyos tumultusa, eviczkélt a sűrűben — jaj — sehol egy kis sziget, ahova menekedhetnék.

Két gyerek ugrabugrált az oldalán, az egyik mondott valamit, a másik vihogott torkaszakadtából.

— Ne röhögj kölyök, mert kihuzod tőlem a lutrit — mondta és baraczkot nyomott a fejére. — Takonypócz te!

Kilencz óra lehetett és Kristóf gyors szökésekkel fogyasztotta az utat, menekülön Jankától, az emlékek rajától, az egész sanyaru mindenségtől, amely bosszuságtéglákkal van kiflaszterozva. De szűk volt minden tér, az egész planéta is szoros hüvely csak és a kaczagás gyors sineken gördült utána. Ő csak agyagba, testbe szilárdulna, hogy bicskával meglekelhetné!

— Ha-ha-ha — nevetett, hogy tulharsogja a Janka kaczagját. De át kellett vágjon az utca tulsó felére, mert a járókelők fura képpel bámészták.

Friss lány riszált el mellette, tetsző kép volt, lehűsítette, mint hideg borogatás. Ismerősnek tetszett.

— Persze, tudom már, — eszmélt rá — kiszolgálólány a felvágottüzletben, ahol vacsorát szoktunk venni.

Vágyak bőgő csordája trappolt a velejében. Neki durálta magát és megszólította:

— Hova, hova kisasszony?

— Vacsorázni, ha nincs ellenére — incselgett a lány.

— Én is oda.

— Nem mék haza máma se — érlelte a tervet. — Persze nem! — daczoskodott: Ez a gyerekes semmi — bosszu izmosította az önézetét.

A sarkon marónit vett.

— Az idén drágá — hat egy hatos, — mondta a kicsi. — Hámozok magának. Jó?

Nem kellett nagy ékesszólás, rávette a lányt, hogy együtt menjenek vacsorázni. Jó vendéglőt tudott egy közeli águtczában. A lány szinleg szabódott még, de ő belekarolt és huzta magával.

— Hát a nagyságos asszony? — kérdezte a lány az abrosz mellett. Mért nem megy haza vacsorázni?!

— Megcsalt — mondta egyszerűen Kristóf. — Egy színészszel.

Örült, hogy így elfecsegi a dolgot. Láthatjátok, nem fontos neki; nem szalad a Dunának.

— Jéé! — szörnyüködött a lány.

Vacsora után mozit javasolt, ott összemelegedtek. Megbódult a nő közelétől s az élő, pihegő test mellett elszibbadt az otthon bélpoklos miliője.

Mozi után konflisra ültek...

A portás kalitkában szunyókált és kis gázkályhánál melengette a lábait, de a hangjukra fölhaltakolt és megemelte az aranystráfos sipkát.

Karonfogva mentek fel a lépcsőn. A folyosón szőnyeg fogta fel lépteik nesztét. Néhány ajtó előtt két pár cipő hentergett: férfi, meg női. Szerelmet lélekzett az egész kis hotel. Kristóf karjával koszoruzta a lány nyakát.

Kopogott a szobaasszony, megágyazott és jóéjszakát kívánt.

— Köszönjük — mondta Kristóf pajkosan. Az étvágy kábulata ülte meg az agyát és mohón belemart a lány nyakába, aki megingott, mint a pengett hur.

Már felcsuszott az ágyra, ruhái a sezlón bársonyán ernyedtek, a tüket halászgatta a hajából s az ing alól kivillant a gödrös, lányos térde, fehér volt és lágy, mint a dunna huzata. A nőstény vérré vált szemérmességével védekezett, de szeme, a két lampion, homályosra fellengült.

— No de ilyet! Sose hittem volna, hogy én magával... Jaj, kisül a szemem...

Kristóf is feldobta magát az ágyra és mint kisgyerek hintált a ruganyokon.

— Kérek szépen egy kis helyet — mondta kedvesen.

Csacsogtak boldogan, kikapcsolódva térből és időből, csak a perczek szédületének áldozva.

Valami mókát mesélt Kristóf, ravasz emléket a diákkorából, hallatára kaczagás robbant ki a lányból, jóízű hahota. Felült az ágyban, oldalát fogta nevetésében.

Óremülten huzódott arrébb, kieviczkélt a vánkosok fehér tengeréből, szemét egyre a lányra merevítve, aki még mindig kaczagott. Eppen úgy, mint a felesége. Eppen úgy.

— Janka! — sugta holdkórosan.

— Janka! — bőgött barommód.

— Janka — jajongott fiztülázva.

Mint összetett óraműben, forgott, kattogott ezer részecske a fejében, lába a pallóba szilárdult, körmeit nőni érezte és rávetette magát a sápadó lányra, bele-dult a válla husába, aztán feljebb csusztatta az ujjait és átfogta a nyakát és térdeivel a gyomrára nehezkedve fojtogatta.

Egy ügyes mozdulattal ledobta a lányt.

— Segítség, segítség! — bömbölt és sirt és sikított.

De Kristófnak mintha átlukadt volna a dobhártyája, nem értek el hozzá a hangok, megint lecsapott a lányra s nyakára hurkolta az ujjait.

Siető lépések dobbantak a gangon, bejöttek sorban:

a lóndiner,

a szobaasszony,

a tulajdonos, Krausz ur,

a portás.

Az ágyhoz rohantak és lefejtették a kékülő nyakról az abrincsot.

A kitárt ablakon feldörmögött az éjjeli kávéház

nagybőgője, mint basszushangu reverendás atya. A férfinak támadt ez a képzele, konvulziv rángások vajudtak a torz arcán, de fölvetette a fejét; semmi szükségét nem érezte a gyónásnak.

Kérdések harapófogójával csikarták, ám ő hallgatott csökönyösen, fujt, mint vérre mohó barom és Gulivernek tudta magát a szipogó s jajveszékélő aprók között. Mig azok mosták, masszírozták az ájult nőt, pöreségére eszmélt és gyors mozdulatokkal testére kapkodta a ruhát.

Most felkönyökölt a lány, kerekre tágult a szeme és megsudálta a körötte sürgő, idegen arcokat. Az ágy peremére ült karbatett kézzel, mint gyerek az iskolapadban, a térde cziterált, álla álmosan kókkadt a mellére és sipegett, nyöszkélt, mint nyaggatott duda.

Krausz ur a szakállát boronálta és ráripakodott Kristófra:

— Megbolondult az ur? ... Megbolondult, mi? Ő megvonaglott, de nem szólt.

A lány czombjaira ejtette a karjait, mint fakoloncokat s halkán, ijedősen rebegte maga elé:

— Kéjgyilkosság.

És szótagolva még egyszer:

— Kéj-gyil-kos-ság ...

És csipőtől fel megint lecsuklott a vánkosra. Eczetért száguldottak, meg konyakért. Kristóf ébredő öntudatának világosságában felhasználta a zavart és a tárt ajtón kisurranva elmenekült.

Az utcán cigarettára gyujtott és mint rossz álomra nézett vissza a távolodó hotelra.

— Mi volt ez? — számolt magával. — Csaknem gyilkos letterem ... örület ...

De megint fölremlt tudatában a kaczagás és most csodálatosan tiszta elhatároltságban állott előtte minden. Eredménynek azt hozta ki, hogy igenis józan volt, józan, mint még soha életében s hogy az ujjai hurkát nem lett volna szabad lefejtetni a nyakról, míg bele nem kékül a fehér bőr s míg az ujjak nyomán kerek kék foltok nem maradnak, mint az irkára ejtett pocsa. A kaczagás, a Jankáé, az asszonyé, undorba fűrösztötte. A förtelmes melódia molekulákká esett szét, szállongtak a foszlányok körülötte, fekete havazás s ő felgyűrte a gallérját, összehúzódott, mint süni, hogy elvonatkozzon tőle.

Már a kültelken dobant ekkor a lába.

Ruganyosan lépdelt, letett talpait a föld mint gummilabdát dobta vissza. Érezte czombjain meg karjain az izmok tánczát. A lefojtott erő, gyönyörű szökőkút, nagy vehemenciával buggyant föl.

Öreg galicziai csoszogott arra, papucsban, fehér harisnyában, megragadta a karját és az arczába ordította:

— Ide süss ... nézd a muszklím ... tapogasd meg ...

Könyöknél beivelte a karját és remegett az erőlködéstől, hogy mentől jobban kiugraszsa a biczepszét. Homlokán, mint kék csövek dudorogtak ki az erek.

Körmei, mint kalapácschal vert szegek furódtak a vézna, öreg, lottyadt husába, melle, mint hatalmas harmónika húzódtott fel, le, a szive fel volt pántlikázva, mint egy májusfa, diadaléneket zenélt és ő nem hallotta, hogy az öreg féreg nyöszörög a fájdalomtól.

Lehet,

hogy mi opportunisták vagyunk és nem vagyunk se olyan következetesek, se olyan intranzigensek, mint a választójog mágnásbajnokai, de akkor igazán nem értjük azt az ellenzéki álláspontot, mely azzal érvel Wekerle ellen, hogy az alkotmánypárti politikusok sem »a török-szakad politika hívei, mert ha valamit nem tartanak megoldhatónak, lemondanak róla«. Hiszen Wekerle is csak ezt teszi, az új kormány is ezzel a platformmal jön! Nem tartja megvalósíthatónak a választójogot megegyezés nélkül, hát meg akarja csinálni megegyezéssel, annál is inkább, mert a király is így akarja. Persze, ez most hallatlan közjogi sérelem: belevonása a koronának a pártküzdelmekbe. Most egyszerre nem a kormány fedezi a királyt, hanem a király fedezi a kormányt, de mikor *nekik* ígérte meg a korona a magyar hadsereget, vagy a házfelosztatás jogát, akkor az felségjog és nemzeti ajándék volt. Nekik megvolt a parlamenti jogosultságuk a választójogi »vállalkozás« vezetésére, mert nekik nem volt meg a házfelosztási joguk, Wekerlének azonban nincs meg ez a jogosultsága, mert őt külön kéziratban jogosítja fel a házfelosztásra a király ... Hát ez az. Nem is a választójogról van itt szó, hanem arról: kinék van joga »vezetni a vállalkozást«. Nos, ezt a problémát igazán könnyű megoldani, még pedig a legteljesebb erkölcsi igazságszolgáltatás szellemében. Joga — mondjuk — a kisebbségnek van, tényleg vezetni pedig a többség fogja Wekerlével. Így a káposzta is elfogy és a kecske is éhesen marad.

NÉGY ELEMI VAGY HAT? — kiderült, hogy ez a legsorsdöntőbb kérdés Magyarországon a világháború negyedik esztendejében. Ezért kell pártszakadást provokálni, ezért kell az országot új izgalmakba, fejetlenségbe kergetni. Igaz ugyan, hogy Wekerlének megegyezési javaslata mindössze kétháromszázezer választó szavazati jogáról dönt jobbra vagy balra, az is igaz, hogy ezzel a rettentő »jogfosztással« még javul is a magyarság számaránya, de azért pont ez a kétháromszázezer választó hiányzik ahhoz, hogy modern jogállam legyünk, enélkül odakerülünk Európa szegénypadjára. A magyarság sulyára, az intelligencia vezető szerepére természetesen nincs befolyása ennek a kisszámu választónak, de a tömegek szempontjából óriási jelentőségű: enélkül a háromszázezer ember nélkül — úgy látszik — a tömegek nem lesznek tömegek többé. Sohase hittük volna, hogy

annyi magyar, sőt annyi intelligens magyar ember van, hogy két-háromszázezerrel több vagy kevesebb, meg se kottyán, és sohase hittük volna, hogy a jogfosztott tömegek milliói olyan kevesen vannak, hogy két-háromszázezer ember elvesztése egyszerre kisebbséggé degradálja őket a kicsiny magyar intelligenciával szemben. A választójog dogmatikus hiveinek igazán nem szabadna ilyen kétélű fegyverrel harcolniok, mert az ellentábor észre találja venni, hogy nemcsak az ördög nem olyan fekete, de a tömegek mumusa se olyan ijesztő, mint amilyenek festik. S akkor könnyen megeshetik, hogy a Wekerle-kormány se ijed meg az »elsőprérés« veszedelmétől. Mert negyvenhárom szavazatra még rá lehet fogni talán, hogy több mint negyvenhat szavazat, de ha azt is be akarják bizonyítani, hogy kétszázezer választó több mint három millió, akkor Wekerle esetleg csak a kétszázezernek fog adni szavazati jogot s elejti a három milliót. Egy kis politikai aritmetikáért ugyanis Wekerlének sem kell még a szomszédba mennie radikálisékhöz, mert ha a miniszterelnök nem is tudja bebizonyítani, hogy kétszer kettő az öt, de viszont nem is azért a »számok nagymestere« ő, hogy magára hagyja disputálni, hogy kétszer öt az kettő.

AZ ANGOL SZÓTÁRBÓL hiányzik ez a kifejezés: »megegyezései béke«, a német szótárból pedig eltűnt ez a szó: »nyersanyag«, jelentette ki egy brit államférfi. Az antitézis eléggé szépen hangzó, csak az a baj, hogy nem fedi tökéletesen a valóságot.

A jeles brit államférfinak annyit mindenesetre elhiszünk, hogy az ő szótárukból hiányzik a megegyezései béke. Ennek kijelentésére igazán és egyedül maguk az angolok lehetnek illetékesek. Megnyugtathatjuk azonban a jeles brit államférfit, hogy a központi hatalmak sem ragaszkodnak feltétlenül a »megegyezései béke formulájához. Megelégszenek ők esetleg másféle békével is, sőt — ha az angolok úgy akarják — esetleg a megegyezései béke ellen sem lesz kifogásuk. Ha az angoloknak a béke említett váltsaja nem tetszik, velünk »kikényszerített« békéről is lehet csevegni. Ez a kifejezés bizonyára nem hiányzik az angol szótárból. Az angoloknak elvégre szuverén joguk, hogy azt töröljék a szótárukból és azt vegyék bele, amit akarnak. A mondat másik részére pedig bátorkodunk megjegyezni, hogy Németországban — tudunkkal — eddig még mindig nem tűnt el végleg a »nyersanyag«. Sőt, amennyi szükséges, annyi mindig akad. De persze nem a szótárakban.

ASQUITH ARTUR. Ma már a legnagyobb hadikitüntetési boldog tulajdonosa, s generális. Mindössze pedig huszonkét esztendő. Mikor bevonult, közönséges önkéntes volt, félév múlva hadnagy lett, Gallipoli alá vonult, visszavonult, a francia frontra ment, megsebesült, s állítólag félóránként lépett elő. A nagy Asquithnak alighanem rokona, mert ha csak névrokona lenne, aligha vitte volna ennyire. Az angol, vagy francia hivatalos jelentésekben nem olvastunk róla, a marnei csatát nem ő nyerte meg, ötven tengeralattjárót sem fojtott a víz alá. Mit cselekedett tehát? Miben különbözött a nyugoti front sok hőstől, rokkantjától, orosz-lánjától? Sejtjük. A huszonkét éves hőskitüntetési nem egészen neki szólnak. Egy kicsit haza is beszélnek. Most már nem lehet tovább kitüntetni. Több medáliát nem bír el a melle, több arany nem fér a galléjára. A francia órák most

már késhetnek, akár meg is állhatnak. A kitüntetések miatt nem kell szorongva nézni a perczmutatóra. A békepárt már reménykedik is. A fiatal Asquith roskadozik az ordók alatt. Nincs tovább célja a háborúnak.

PÁRISBAN HUMOR HUMOROG. A százhusz kilométeres ágyut már nevetik, gunyolják, annyira megszokták. Előre érzik, hogy mikor fog gránátja lecsapni, kezükben tartják órájukat, s ha egy percet késik a dörrenés, boszusan csapják le az órafedelet. A falakon humoros tartalmu plakátok figyelmeztetik a közönséget a tennivalókra, s legjobb oltalomnak hirdetik a bezárt ablakokat. Ugy látszik, Párisban nem törekény az üveg. De azért a jó kedély mellett egy kis idegesség is megnyilatkozik a Szajna partján. Az idegesek szindikátusa a spanyol királyhoz fordult a napokban segítségért. A spanyol királyra talán hallgatnak majd a németek, vagy ha a németek nem is, legalább az ágyuik. A spanyol király semleges nagyhatalom, hátha nyom annyit a szava, mint egy bomba, mely a Notre-Damé előtt esik le? De amilyen humorosak a francziák, az is lehet, hogy nem diplomáciai lépést várnak a spanyolok uralkodójától, hanem jó erős, bombamentes spanyolfalakat.

Krónika II.

Lucifer.

— máj. 10.

Óh, be szép volna az élet, ha nem rontaná meg három dolog: az evés, az alvás és a szerelem.

Topp! lassan a testtel. Hiszen ez a három: maga az élet; a világviharok rázta embernek háromszor édes anyateje. Eszerint: az életet az élet rontja meg?

Az sem lehetetlen. Csak gondold el, hogy fillérnyi emberi értéked milyen isteni kurzusra szökkenne fel, ha a gyomor nem kongatná untalan a hétköznapi kolompját: a munkát; ha a lét élvezetét nem szakítaná meg a mindennapi, kis halál: az álom; ha nem kellene magadat tragikomikus szerelemmel unokáidba plántálnod, hanem élhetnél, mint a táplálékra nem szoruló erő kutfeje: örökkéig. Ez volna a földre visszahozott Paradicsom, az ismeret fájának megnyert gyümölcse, az Éden vágyakkal ostromlott kapuja, melyet most elzárva tartanak a három lángpallosu kerubimok: a kenyérgond, a heverés és a bujaság.

Bizonyynal, nem hiába állnak ily jeles porkolábok a kapu előtt, nagy valami lehet az, amit ott belül féltenek. Megsugom, hogy: mit. Éppen titeket, emberek. Ádámot ugyanis ki lehetett üzni a Paradicsomból, de ottmaradt a kiüzhetetlen őslakó: a tudás titkának letéteményese, a boldog fájdalomatlanság tanító-mestere, a pokoli doktor: Lucifer. A bennünk honos rosszaság hányszor édelgett már azon a gondolaton, hogy be jó lenne, ha a porkolábok egy szép hajnalra kelve eltűnének és mi odajárulhatnánk dr. prof. Lucifer urhoz, hogy vajha közölné velünk azt a tudományt, amelyet Éva kisasszonynak előadott volt, megnyitván vele a legősbibbi felső leányiskolát.

De nini!... csak nem nyitják ki a kapukat? Érdekes, de ezeknek a porkolóboknak olyan jó pedellusi képük van. Már csengétnék is. Hisz itt egészen úgy megy minden (kivéve persze a tudományt) mint az univerzitáson. No, csak gyorsan be a padokba, amott jön már a kis, sánta kecskeszakállu.

Lucifer doktor fellépett a pódiumra és kezdé:

»Hölgyeim, ne vegyék rossz néven a magamfajta öreg urtól, ha arra kérem önöket, hogy ne hallgassanak meg. Igen meg lennék sértve, ha nem távoznának el. Hiába, az *esetem* óta bizonyos tekintetben tartózkodó vagyok.

Uraim, magunk közt vagyunk, nyíltan beszélek. Először is köszönöm, hogy eljöttetek, hogy padjaimban tisztelhetem egész Europát. De elhagyom a bókokat, — ámbár az udvariasság is az én találmányom s mondhatom: nem utolsó a többi közt. — Rátérek tárgyamra. Emlékeztetem önöket az »Adalékok a Genezishez« czimű művem egyik alapvető passzusára. Ez így hangzik: utoljára pedig támadott az öntudat, amely tükörhöz vala hasonlatos. És körülfordula az és bévevé az egeknek formáit és a földnek az ő alakzatait és az elementumoknak hatalmasságait. És így szóla magához: Mindezen dolgok mindenhatók, mindentudók, mindenütt jelenvalók, örökkévalók. És vajjon én, aki utánuk jövök és mint király léptem vala közéjük, mindezen dolgokban nem százszor különb vagyok-e? Ha nagy a szolgálta az ő dolgában, vajjon nem nagyobb-e azokban az ő ura és parancsolója, mert akkor hogy szolgálják őt és miképpen tisztelik? Azért hát istenképpen legyen tisztelete az öntudatnak, mert mindenható ő és örökkévaló ő.

Kezdő író voltam, mikor ezt a művet szerezttem, így tehát kissé dagályos. Önök sejtik, hogy nem hagyhattam a halállal elpusztuló öntudatot nagyravágyási mániájának vesztében: belecsempésztem hát a szerelmet. Így kijátszván a halált, elengedtem az öntudatot az utjára: most már lehetsz nagyralátó, benned van az isteni szerelem és a sátáni szerelem. Isteni: mert azt hiszed, hogy ezer szeszélylyel és gondos mérlegeléssel választottad ki a magad gyönyörűségére ez »egyetlen« virágszálat, akivel kéz a kézben ülsz egy rózsaszin felhő szélén és a boldog semmibe lógsz a lábadat; de sátáni: mert csak a fej géniusza játszik veled a lázas balhiedelem képében, hogy hozd neki a világra azt a gyermeket, aki téged folytat (s aki történetesen meg is atkoz az életéért).

Az én kormányom alatt van az az afroditikus folyam, amely körül fogja a mindenséget. Abban lebegnek a csillagok, abban lélekeznek az élők nemzedékei. Az én kormányzásom titka pedig az, hogy nekem is van uram: a törvény, a fejlődés. S tudjátok: ki szerezte a Mindenség törvényét? A Halál. Ő a fő-fő törvényhozó, minden uraságnak zenitje és nadirja.

Mikor az én ujjam előint a nagy szerelmi folyamból egy ifju testet: a Halál siet lerakni a maga mérgezőjét az uj fészekben. A tojás nő, gyarapszik, emberrnyi nagyságúra puffad a fészekkel. Egy szép napon betelik

aztán a test anyagi mértéke, akkor a mérgezőjés felszivja benne a vért és velőt s a finom szerveket s mikor minden elfogy a testből: felpattan a halál tojása, az illó mérge elszáll, régi gazdájára származik — az üres kadáver pedig visszahull a semmiségbe. Ilyenkor riad fel a megfélemledett ember: ő, ragadhat ki az elkerülhetetlen, mérgezett kötelékből, adjátok nekem az én külön boldogságomat. Papot hozzatok és kenetet. Mondjátok: mi volt a vétkem, hogy így kell szenvednem? Ne legyetek hozzám hasonlók, ez a végrendeletem. Az erkölcs szur le engemet, mert életemben nem az ő kardja voltam.

Uraim, nincs szemérmertlenebb látvány, mint amikor az emberek az erkölcsön évvődnek — halálfélelemből. Olyan ez, mintha a kutyák a házörzést azzal vitatnák meg: hogyan kell ugatni?

Francia urak, nagy szemrehányással kell mondanom, hogy sehol oly pengeélesre nem finomították az erkölcsi kérdéseket, mint önöknél. Bernard Shaw ur, álljon fel és feleljen meg azért a toledói erkölcspengéért, amelyet műveiben köszörül! Szemükbe kell mondanom, hogy nem az erkölcsöt fájlalják, hanem a halált félik. Francia urak, önök kiüritették a templomaikat, hogy engemet engeszteljenek e cselekedettel. De én a szándékból igazodom el és ott, ime, ezt olvasom: önök már annyira üzekednek az egyéni boldogság után, hogy e boldogság ideálja: az Isten is gát a szívük előtt.

Hirdetem, hogy ahol az erkölcsi kérdésekkel faggatóznak, ott zavarban van az ösztön, a vak, a háborítatlan, a *barbár* akarat. Ahányszor barbárnak mondták a németet ezerkilencszáztizennégy óta, én mindannyiszor rábólintottam: igazatok van, az ő nagyobb dicsőségükre. Én is azért választottam ki őket: a fejlődés nevében. Szeretem azokat, akikben nincsenek skrupulusok, akik zabolátlanul tudnak rohanni egy célnak mondott ösztön után, amelyet pedig nem is látnak — öntudatuk árnyékától. Hátratulom ellenben az önösöket, akik a tett előtt a hasznot latolgatják az erkölcs ellenjegyzése mellett. Ahol erkölcs van, ott élnek benne, mint a levegőben s eszükbe sem jut kérdezni: hogy kell élni levegő nélkül? Éppen ezért, ahol erkölcsöt orrontok, felfedi ott ujjam az erkölcstelenséget. Hiszen láttatok munkában! Nem egy erkölcstelen naprendszert töröltem már le az égről. Hát még a földi rendszereket, a népek csöppnyi Kósmosait! A kőbaltást letöröltem a réznyilással, a réznyilast az aczélkarduval, az aczélkardost a kováspuskással, a puskást a vontcsövü ágyuval, az ágyust a negyvenkettessel. Mert jegyezték meg, — nem árt, ha egy titokkal többet tudtok — a mi ravasz gazdánk, a Halál, azt remélte, mikor a fejlődés guzsába kötötte az élőket, hogy lesz köztük egy legmagasabb és — — legutolsó. Csakhogy én, a Halál helytartója és lázongó versenytársa, a Paradicsomba loptam Afroditével a szunnyadó csirákat, mert az én mérgezőjésem: az élet. (S nem tudom melyik mérgezőbb: a Halálé, vagy az enyé?) De mivel ti az életre vágytok és én is ezt

akarom: tálczán nyujtom nektek a németeket; nekik adtam a legközelebbi jövendőt. Ha mindenik német egy-egy kis halál volna, akkor is kevesebb veszedelem az számotokra, mint a többi faj, akikben a túlérett erkölcs felpattantotta a halál méregtojását. Vegyétek hát, amit kaptok, mert tudjátok, hogy nálam nincs »kell«, hanem nagyon kérlelhetetlenül — hogyha adtam —: »köszönöm« s ha elvettem: akkor is »köszönöm...«

— Doktor ur, doktor ur! — hangzott hátulról egy közbeszólás (biztosan valami bolsevik) — mindazt Darwin tudor nagy szakmabeli jártassággal iskolázta már nekünk. Ha parancsolja: van szerencsénk átnyujtani Németországnak a világhegemónia oklevelét; sziveskedjék láttamozni. De... ha nekünk minden csak: »köszönöm«, miért kell mégis világháborus kézzel felpattantanunk egymásban a halálos méregtojások héjait? Miért?

— Ostobák! — folytatta stílusosan a közbeszólást Luczifer — nem tudjátok, hogy mikor engem követtek, nem kell egyuttal bennem hinni és e hitért még fegyverre is kapnotok? Az én követésem nem a hité, hanem: a muszájé. Elmétek nagyobb világosságára, én, a Sátán, prédikálom nektek, hogy az a géniusz járt köztetek a legmagasabban, aki a mulandó Értelmet az örökkévaló ösztön ábrázatának színére festette és ezzel kicsikarta számotokra a könyörtelen Mindenségtől az Isten ötletét.

Igy szólt... de éppen csengettek. A pokoli doktor felcsapta czilinderét, filozófus módjára hagyván ott minket végkép és vitorla nélkül lebegve a régi sóhaj tengerében: óh, be szép volna az élet, ha nem rontaná meg három dolog: az evés, az alvás és a szerelem!...

Fábián Ernő.

Szóke nő a kávéházban.

Te szóke asszony, te hideg, te szép,
az utcát nézed lustán, órahosszat,
egy gyuló láng, egy czégér szórakoztat,
itt csészecsörgés, füst és szürkeség.

Ó, halld meg szívem lüktető neszt
a zajon át. Ne gondolj semmi rosszat:
szemed kék fénye mért nem csillagozhat
felém is? Hisz pazarlod szerteszt.

Mint hárfá, sirnám a füledbe gyengén,
s ha hugom volna, ővele üzenném:
fordítsd felém szemeid türkiszét.

Egy pillanatra hadd legyek kegyenczed,
hisz úgy néznék szemedbe, mint fegyenczek
az ég kékjére, te hideg, te szép.

Nadányi Zoltán.

Jean-Christophe.

(21)

— ROMAIN ROLLAND REGÉNYE. —

Hazatért. Övét gyűlölte, nem bírta elviselni arcukat, ostoba társalgásukat, mely változatlanul ugyanaz volt, ami tegnap, tegnapelőtt, akkor is, mikor ő még itt volt. Ugy éltek tovább, megszokott dolgaik között, mintha semmi se történt volna közvetlen közlökben. A városon se látszott, hogy lakói gyanítottak volna valamit. Az emberek úgy jártak-keltek, nevettek, ordítottak, dolgoztak, mint azelőtt; a tücskök czirpegtek, az ég sugárzott. Mennyire gyűlölte őket! Ugy érezte, mintha a világ önzése megtiporná, megalázná. Holott ő maga önzőbb volt, mint bárki a világon. Nem volt előtte becse semminek. Jósága is elpárolgott. Nem szerezett senkit, semmit.

Siralmas napokat élt át. Foglalkozását gépiesen folytatta tovább, de életkedve elmult.

Egy estén, hogy övéi körében az asztalnál ült, a postás levelet hozott neki. Szíve nyomban ráismert a levélre, még mielőtt látta volna. Négy pár szem meredt rá, tolakodó kíváncsisággal, várta, hogy elolvassa, valami szórakoztató ujságban reménykedve, ami elűzné megszokott unalmukat. Christophe letette a levelet tányérja mellé és föl se nyitotta, olyan közömbös arcczal, mintha tudná már, mi lehet benne. De testvérei nem hittek ebben a közönyben és folytatták a faggatózást, úgy hogy alig győzte már bevárni az ebéd végét. Mert csak akkor érezhette magát ismét szabadnak, bezárkózván szobájába. Szíve olyan hevesen vert, hogy szét kellett tépnie a borítékot, nem bírta tovább türelemmel. Remegett, mikor fölbontotta, de már az első sorok után ujjongott örömeben.

Néhány odavetett meleg szó volt az egész. A lány így szólította: Kedves Christophe-kám. Aztán elmondta, mennyit sirt, mennyit nézegette a csillagokat míg Frankfurtban ünnepeltek; Frankfurt nagyszerű város, melyben bámulatos boltok és kirakatok vannak, de mit törődött ő ezekkel, mikor csak az ő kis barátja jár eszébe. Emlékeztette Christopheot esküjére, hogy hűséges marad és nem barátkozik senkivel, nehogy elvonja valaki figyelmét Minnától. Azt szeretné, ha Christophe távollétében folyvást dolgoznék, hogy híres ember legyen, mire Minnája visszatér. A levél azzal a kérdéssel végződött, hogy Christophe emlékezik-e a kis szalonra, melyben elbucsuztak az elutazás reggelén; kérte, nézzen el oda valamelyik nap; biztosította róla, hogy gondolatban ő is ott lesz és hogy ugyanugy fog bucsuzni, mint akkor... Így zárta be a levelet: »Örökké, örökké a tied...«

Még utóiratot is biggyesztett a végére, hogy figyelmébe ajánlja az újdivatu kerek Girardi-kalapokat, mert jó lenne ócska posztósüvegét elcserélnie, — »minden jobb ember ilyet visel nálunk, vastag fonású szalmakalapot, széles kék szalaggal«.

Christophe négyszer olvasta el a levelet, mignem megértette valahogy. Egészen belekábult, annyi ereje se maradt, hogy boldog legyen; roppant fáradtnak érezte magát, lefeküdt és olvasta, meg újra olvasta és csókolgatta a levelet. Majd a vánkosa alá tette és minduntalan kitapogatta, hogy ott van-e még. Mondhatatlan jó érzés áradt el benne. Egyhuzamban végigaludta az éjszakát.

Élete most már elviselhetőbbé vált. A hűséges Minna képe kísérté mindenüvé. Hozzáfogott, hogy válaszoljon; de nem volt szabad nyíltan és őszintén írnia, érzéseit hűvös szavak mögé kellett rejtenie és ez kínos, meg nehéz is volt. Órákig gyöttrődött rajta,

hogy szertartásos udvariasságokkal leplezze szerelmét, és ez nála csak rosszul sikerülhetett.

Amikor végre levelét elküldte, várta a választ. Egész napját ez a várakozás töltötte be. Hogy megnyugtassa magát, sétálni próbált, olvasgatott. De gondolatai örökké csak Minna körül kóvályogtak, úgy ismételtette a nevét, mint valami maniákus, százszor, ezerszer egymásután; bálványimádók rajongásával melengette magában ezt a nevet. Lessingnek egy könyvét állandóan a zsebében hordozta, mert abban egy Minna nevű nő szerepelt; a színházból hazatérőben nagy kerülményt tett, hogy elsétálhasson bizonyos vegyeskereskedés előtt, melynek tulajdonosa szintén Minna nevű volt és e drága öt betű föl volt írva a czégtáblájára.

Szemrehányásokat tett magának, hogy sokat szórakozik, holott dolgoznia kellene, mert ő nagyon a lelkére kötötte és mert mielőbb nagy nevet kell szereznie. Ez a gyermekes hiuság úgy hatott rá, mint biztos jele a lány bizalmának. Elhatározta, hogy valami nagyobb szabású művet ír, melyet nemcsak neki ajánl, hanem egészen neki is szentel.

Nem is cselekedhetett volna jobbat e pillanatban. Mihelyt elkészült a mű tervével, csakugy rajzoltak benne a zenei gondolatok. Mint mikor az ár áttöri a gátakat, úgy ömlött belőle a zene.

Nyolcz napon át ki se tette lábát a szobájából. Lujza letette ajtajában az ebédjét, mert még tulajdon anyját se bocsátotta be magához.

Kvintettet irt vonósokra és klarinettre. Az első tétel a reménység és ifjai vágyakozás kifejezését kereste, az utolsó kis szerelmi játék volt, melyben Christophe tenyeres-talpas humora is kitört helyenkint. Az egész tulajdonképpen a második tétel kedvéért íródott, a *largettoért*, melyben Christophe rajongó és jámbor lelket ír le és amelynek Minnát kellett volna ábrázolnia. Senki sem ismert volna rá, maga Minna talán a legkevésbé; a földolog, hogy Christophe benne látta Minna lelki arczképét; borzongatta a boldogság, hogy sikerült a drága teremtés lényét kilopnia és belekeverni a hegedűk és a klarinett muzsikájába. Soha munka nem ment még ilyen könnyen és sikeresen: ebben tombolta ki magát mind az az érzéstömeg, ami Minna távolléte alatt fölgyülemlt benne; egyuttal a műalkotás gondja, a szükséges erőfeszítés, hogy szenvedelmét szép és világos formába öntse, mindez megtisztította a fejét és összes képességeit bizonyos egyensúlyban tartotta. Főnséges öröm ez, melyet minden alkotó művész ismer: mialatt dolgozik, kiszabadul a vágy és a fájdalom szolgaságából, föléjük kerekedik és minden, ami szenvedését okozta, vagy ami megörvendeztette, úgy tűnik föl számára, mint akaratának játékszerei. Sajna, muló, kurta pillanatok ezek, mert csakhamar magán érzi ismét a valóság nehéz lánczeit.

Amíg ez a munka lefoglalta, Christophenak jóformán ideje se volt hozzá, hogy Minna távollétére gondoljon. Véle élt, hiszen Minna már nem lakozott saját magában, hanem őbenne. Amikor munkáját befejezte, újra egyedül maradt, még egyedülebb, mint annakelőtte, fáradtabb, törődöttebb; eszébe jutott, hogy két hete is elmúlt már, mióta levele elment Minnához. A válasz még mindig késett.

Ujra irt neki; ezuttal nem tudta magára erőszakolni azt a tartózkodást, amit első levelében sikerült valahogy érvényesíteni. Szemrehányásokat tett Minnának, — tréfás hangon, mert hiszen komolyan el se tudta volna hinni — hogy már elfelejtette barátját. Korholta lustasága miatt és érzégsen panaszkodott neki. Munkájáról titokzatosan szólt, hogy fölpizskálja kíváncsiságát és hogy meglepetést szerezzen vele, ha visszatér. Részle-

tesen leírta kalapját, amit Minna tanácsára vásárolt és elmesélte, hogy a kis zsarnok parancsainak szellemében bezárkózott szobájába és betegnek mondotta magát, csak hogy ne kelljen elfogadni a meghívásokat. Azt kifejejtette a levélből, hogy a nagyherczeggel rossz viszonyba jutott, mert nem akarta megzavartatni magát munkájában és ezért nem ment el egy estélyre, melyre őt is meghívták. Egész levele telve volt a jól végzett munka derűs hangulatával és azokkal az apró titokzatosságokkal, amik annyira kedvesek a szerelmeseknek. Úgy képzelte, hogy Minna egyedül ismeri a hozzávaló kulcsot és nagyon ügyesnek tartotta magát, mert a *szerelem* szót mindenütt *barátsággal* helyettesítette.

Miután megírta levelét, nagy megkönnyebbülést érzett: először, mert irás közben mintha együtt lett volna a távollévővel és főként azért, mert meg volt győződve róla, hogy Minna nyomban felelni fog. Három napig nagyon türelmesen viselte magát; ennyit szabott ki a postának, hogy elvigye levelét és meghozza a választ. De ahogy elmúlt a negyedik nap is, minden életkedve elszállott. Se türelme, sem érdeklődése nem volt semmi iránt a világon, csak a postát leste. Akkor pedig, ha a levélkézbesítő feléje jött, toporzékolt idegességében. Babonás lett: a tűz pislákolásából, az elejtett szavakból mind jóslatot keresett, ígéretet, hogy a várt levél megérkezik. Amint elmúlt a postás órája, visszaesett dermedt közömbösségébe. Vége volt a munkának, vége a sétáknak. Életének egyedüli célja az volt csupán, hogy megvárja a következő kihordás óráját és minden ereje abban merült ki, hogy ezt bevárja. És ahogy eljött az este és elmúlt minden lehetősége annak, hogy még aznap levelet kaphasson, akkor vége volt: azt hitte, hogy nem éri meg a másnapot; órákon át ült az asztal mellett, némán, gondolatlanul, annyi ereje se volt, hogy lefeküdjék, addig, míg akarata végső nekilendülésével az ágyba dobta magát. Ilyenkor mély, nehéz álmod aludt, rémitő látomásai voltak, melyek azt az érzést keltették benne, hogy az éjszakának sohase fog vége szakadni.

Ez a folytonos várakozás végül valóságos betegséggé fajult. Christophe mármár meggyanusította apját, anyját, testvéreit, a levélhordót is, hogy levelét eldugják. Belsejét át-meg átmarta a nyugtalanság. Minna hűségében egy perczig sem kételkedett. Hogy pedig még sem irt, ennek nem lehetett más oka, mint hogy beteg, vagy talán már nem is él. Tollat ragadott és megírta harmadik levelét, melyben már nem rejtette véka alá érzéseit, amint hogy helyesirással se sokat törődött. A posta indulása gyors munkára ösztönözte. Elkente az írást, a levélpapiroost összegyűrte, a borítékját elpiszkította: mindegy! Futvást rohant a postára és aztán halálos aggodalomban várakozott tovább. Másnap éjszaka álmod látott: Minna beteg volt és őt hívta; fölkel, mármár azon volt, hogy gyalog vág neki az utnak, megy rögtön hozzá. De hová? Hol fog rátalálni?

Negyednapon reggel végre megjött a Minna levele. Féloldalmi kis irás volt az egész. Hideg, sértődött hang. Minna azt írta, hogy nem tudja megérteni ostoba szemrehányásait. Továbbá, hogy jól van, hogy nem volt ideje a levélíráshoz és hogy kéri, ne izgassa magát a jövőben miatta és hagyja abba a levelezést.

Christophe megkövülten bámult az írásra. Minna őszinteségében nem kételkedett. Magát okolta, hogy Minnának ezer oka lehetett a haragra, mert valóban oktalan és ostoba dolgokat irt neki. Öklével döngette homlokát és elmondta magát ökörnek, baromnak.

De hasztalan: meg kellett értenie végre, hogy Minna nem szereti már úgy, mint eddig szerette.

A következő napok mondhatatlan mély szomorúságban teltek el. A megsemmisülés leirhatatlan üressége fogta körül. Miután elveszítette azt az egyedüli dolgot, ami még az élethez kötötte: Minnát, Christophe gépiesen, lélektelenül folytatta életét. Akaratának egyedüli megnyilvánulása az volt, hogy este, mielőtt lefeküdt volna, naptárából kihuzta a lefolyt napot, melylyel ismét kevesebb idő választotta el Minna hazaérkezésétől.

*

A visszatérés ideje elmúlt. Már egy álló hete itthon kellett lenniük. Christophe levertsége lázas izgalommá változott. Minna megigérte neki annakidején, hogy hazaérkezése napjáról és órájáról értesíteni fogja. Várta ezt a hiradást, óráról-óra, percről-percre; már valósággal belegabalyodott abba a sok okadatlásba, amivel e késedelmet mentegette.

Egyik este szomszédjuk, Fischer, a kárpitos, néhai nagyapjuk barátja benézett hozzájuk, hogy elszivjon Melchiorral egy-két pipát és elbeszélgeszen. Christophe, akit bánata emésztett, épp padlásszobájába készülődött, miután hasztalan várta a levélhordót, amikor ismerős szó ütötte meg a fülét. Fischer mesélte, hogy másnap jókor reggel Kerichékhez kell mennie, hogy fölrakja a függönyöket. Christophe meglepődötten kérdezte:

— Tehát már hazajöttek?

— Eredj már, te lurkó! Épp olyan jól tudod, mint én — mondotta a vén Fischer. — Már tegnapelőtt óta itthon vannak.

Christophe a többit nem is hallotta; nyomban fogta a kalapját és távozni készült. Anyja, aki már hosszabb ideje szemmel kísérte fiát, anélkül hogy ez észrevette volna, utána sietett és félénken megkérdezte, hova megy. Christophe nem válaszolt, hanem kiment a házból. Nem tudott beszélni. Nagyon szenvedett.

Kerich asszonyékhoz ment. Esti kilencz órára járt az idő. A két hölgy a szalonban ült, mint máskor is és nem mutattak meglepetést látogatása fölött. Csendesen jó estét kívántak neki. Minna, aki éppen irt valamit, kezét nyújtott az asztal fölött és folytatta munkáját, közben közömbös arccsal megkérdezte, hogy van és mit csinál. Bocsánatot kért szórakozottsága miatt és úgy tett, mintha figyelne arra, amit Christophe beszél; de nyugodtan félbeszakította, amikor eszébe jutott, hogy valami kérdeznivalója van anyjától. A fiu előre elgondolta, mit fog mondani Minnának, milyen szavakkal fogja leírni szenvedéseit: most nem tudott egy értelmes mondatot eldadogni; és senki nem segített rajta; lassan elveszítette egész bátorságát, minden szava hamisan kongott.

Amikor Minna befejezte levelét, kézimunkát vett elő és mesélni kezdte utazásait. Azokról a kellemes hetekről beszélt, amiket rokonságánál töltött, a lovaglásokat, a kastélybeli életet, érdekes társaságát írta le; egészen fölélnkült és olyan eseményekre meg személyekre tett célzást, akiket Christophe nem ismert. Ő is, anyja is jóízűen nevetett a történeten, csak Christophe szomorkodott, mert hiszen az ő számára csupa idegen dolgokról volt szó. Nem tudta, hogyan viselkedjék és ha nevetett, ez nagyon kényszeredett, savanyu nevetés volt. Szemét nem tudta levenni Minna arcáról: egy tekintetért esdekelt, de ha el is kapta néha, — mert a lány következetesen inkább anyjához beszélt, mint hozzá — hangja, tekintete épp olyan hűvös volt, mint szeretetreméltó. Talán csak fékezte magát édes-

anyjára való tekintettel? Vagy nem jól értette? Szeretett volna beszélni vele szemtől-szembe, de Kerich asszony egy pillanatra se hagyta őket magukra. Megpróbálta, hogy magára terelje a társalgást; munkáiról beszélt, terveiről; valahogy motoszkált már benne az a tudat, hogy Minnát elveszítette és ösztön-szerűen igyekezett új érdeklődést támasztani benne maga iránt.

És csakugyan, a lány úgy viselkedett, mint aki nagy érdeklődéssel figyel. Előadását több kérdéssel szakította félbe, megjegyzéssel, ami nem vágott ugyan a dologhoz, de aminek hangja mégis valamelyes rokonszenvet sejtetett. De abban a pillanatban, hogy újra reménykedni kezdett, hogy újra megrészegült egy kedves mosolyától, látta, hogy Minna szája elé emeli kezét és nagyot ásít. Erre nyomban elhallgatott. A lány észrevette és azzal mentegetőzött, hogy még mindig fáradt.

Erre Christophe fölkel, abban a hiszemben, hogy tartóztatni fogják. De ezt egy szóval se tették. Kissé elnyujtotta bucsuzkodását, várva, hogy meghívják másnapra. Ugy látszik, nem is gondoltak rá. Mennie kellett. Minna nem kísérte ki. Kezet nyujtott, — hűvösen, közömbösen és a szalon közepén köszönt el tőlük.

Hazatért. Szívét hideg rémület szorongatta. Minna, a két hónappal ezelőtti Minna nem volt többé. Semmi se maradt belőle. Mi történt? Ennek a szegény fiunak, aki még nem tudott az élő lelkek szüntelen változásairól, ezek teljes átférfalódásairól, a lélekről általában, mely nem is egy lélek, hanem lelkek egész sorozata, mely egymást követi, átalakítja vagy megöli egészen, — neki tulságos kegyetlen volt a mezitelen igazság ahhoz, hogy hinni tudjon benne. Elüzte maga elől még a gondolatát is és arról igyekezett meggyőzni magát, hogy rosszul látott mindent és Minnája még a régi. Elhatározta, hogy másnap reggel fölkeresi és minden áron beszélni fog vele.

Nem aludt. Végigszámolta egymásután a toronyóra kondulását. Már korán reggel ott ödögött Kerichék háza körül. Azonnal bement, mihelyt kaput nyitottak. De nem Minnával találkozott, hanem Kerich asszonnyal. Mint serény és jókorkelő nő, maga öntözgette a veranda cserepes virágait. Gunyos-tréfás fölkiáltással fogadta Christopheot.

— Áh, maga az? Épp jókor jön, beszélni akartam magával. Várjon csak egy kicsit!

Besietett a szobájába, letévén az öntözőkannát, hogy kezét mosson, aztán visszatért és mosolyogva nézte Christophe megnyult arcát, melyre kiült valami szerencsétlenség előérzete.

— Menjünk a kertbe, — szölt — ott jobban eldiskurálhatunk.

A kertben, mely telve volt szerelmes emlékeivel, némán követte Kerich asszonyt. Ő nem sietett a szóval; magában nagyokat mulatott a fiucska zavarán.

— Ülünk itt le, — mondotta végül.

Azon a padon ültek le, melyen az elutazás előestéjén Minna csókra nyujtotta száját...

— Azt hiszem, tudja, miről lesz szó, — kezdte Kerich asszony, aki most komoly arcot öltött, hogy még alaposabban ráijeszzen a legénykére. — Hát ezt nem hittem volna, Christophe. Sokkal komolyabb fiúnak tartottam magát. Biztam önben. Sohase gondoltam, hogy valaha arra fog vetemedni, hogy elcsavarja a lányom fejét. Magára bízam. Vigyáznia kellett volna rá, tisztelnie és megkímélni engem...

(Folytatása következik.)

Szállnak a vágyak.

Vágyom utánad. Ha leszáll az este,
Ködfátyol borul a városra lágyan,
Csillagvirágok nyílnak a Dunán,
A lelke is kigyul remegő vágyban.

A nappal szürke leplét levetem,
Héttitku vár királylánya vagyok.
Virággal ékes, pompás palotámban
Minden fény téged hív, neked ragyog.

Most minden titkos ajtó sarkig tárul,
Boldogságos ünnep a palotában:
Csillaghimes tavaszi éjszakában
Találkozott a vágyaddal a vágyam.

Tábori Piroska.

Saison.

Gesztenyevirágzás.

— máj. 10.

Kicsiny, szíromból készült karácsonyfák üldögélnek az öreg vadgesztenyék ágain, némelyek sápadtak, sárgák, mint finom viaszfigurák, mások rózsaszínűek, mint a málnafagyalt. Az ötujju levelek vidáman legyezgetik a kecses, büszke szíromtornyocskákat, mintha gögös, diszes grófkisasszonyoknak udvarolnának, akik fennhéjázó merevséggel fogadják az udvarlást. A gesztenyefák alatt sétálgatok, a holnapi leczkét tanulgom: nyelvtanból ismétlés van, latinból husz sor memoriter, történelemből Ulászló uralkodása... Oly szép az enyhe májusi alkony, mint az aranyfényű ifjúság, már gyenge, puha por szikrázik, aranylik az ég szelid, narancspiros peremén a városvégi kertek fölött; mély zöld színekben szunnyadoznak a fák, a virágágyakból vidám tulipánok, ábrándos iriszek világitanak tarka színekben, mint barátságos lidérczlángok.

Ó, bársonyos, hallgatag, gesztenyevirágos alkonyatok! Lorettói litániát énekelnek a keskenyarcú apácák, Jézus fehér virágok, nyugodt gyertyalángok közül nézi a lehajtott fejü hívőket, tömjénfüst és fűszeres liliomillat hull ki a Szent János-utczára, mint sápadt malaszt, mint a mennyek jószagu ígérete és kába, alázatos mormolás hangzik a rácsos ablakok mögül:

— Könyörögj érettünk... Hallgass meg minket.

A vak verklis éktelen, ódon keringőt darál a sarkon, a piacon hájas kofák már olasz cseresznyét kínálnak, ájtatosarcú asszonyok jönnek a zárdai litániáról, a korzó czukrászdájában fagyaltot meg jegeskávét lehet kapni, a negyedisták kiméntek növényt gyűjteni a csatorna partjára, Guszti bácsi pedig, a nyomorgós, délczeg gavallér, öreg, sárga zsirardijában sétálgat a főutczán. Otthon nagymosás van, az udvaron keresztül huzott kötelekre teregetik a fehérruhát, mely vakit a

tiszta, déli napsütésben, a sárgapelyhes kis csibék idétlen, sötétedő tollakkal, fürgébb lábakkal szaladgálnak, kapargálnak a bodzabokrok tövében és függetleníteni akarják magukat tulzottan aggódó, unalmasan kotyogó anyjuktól. A »Vadászkürt« élé poros leandereket helyeznek, katiczabogár kuszik az orgona finoman erezett levelén, kertünkben sima, sötét bimbókat hajt a bazsarózsza, a külvárosi utcákban maszatos lábu gyerekek sárkányt eregetnek és bodros, gomolygós felhők követik futásukat, mint barna füst a helyi érdekű vasut lokomobilját.

Jó atyád névnapja érkezik el. Korán kelsz, noha iskolába nem kell menned e napon, gyöngyvirágcsokrot szorongatsz kezvedben és elmondod betanult köszöntőt. Vörösruru megyei hajduk jönnek, hosszú asztalt teritenek meg a terasszon, vidám-sárga sört csapolnak a folyosón, a konyhában meleg pogácsa készül, az ovális tálakon élénkszinű retokrózsákat, sikosfényű vajcsikokat, pettyes szalámitallérokat csoportosít a gondos szakácsnő, hangos, öblös jókedvvel, kisebb-nagyobb csoportokban jönnek a derüsarczu gratulánsok, a megyeházán csupán a kopottkönyökű dijnokok maradnak, akik ilyenkor több merészséggel bóbiskolnak a vármegye ügyei felett, mint máskülönben. Felköszöntő és zabolátlan, zavaros éljenzés hangzik el, majd a kaszinói dalárda háromszólamu énekbe kezd; a kusza zajban, a sör- és szivarszagban alétan hajtják le fejüket az asztalra helyezett tulipánok. Mind több és több lesz a felköszöntők száma s lassanként a délutánba hajlik a névnapünneplés. Az egyik segédmérnök fényképfelvételeket készít, a kaszinó dalárdája teljesen fegyelmetlenül magyar nótákat énekel, a kancsal alispán pedig úgy ölelgeti a poczakos fizikatanárt, mint szélescsipőjű szakácsnéját. Estére cigány lopózik be az ebédlőbe, a nyári konyhából zamatos csirkepaprikaszag indul utnak a májusi estében, arany gyöngyökben pereg le a fejessalátára csurgatott olaj, a lengőszakállu levéltáros a lehullott levelű rezgőnyárfán kesereg és kissé szeszélyesen dirigálja a füstösképű bandát. Sötét lesz, kilencz órát harangoznak, le kell már feküdnöm, mert holnap iskola: latin, számtan, természetrajz, történelem. Szobám felső ablaka nyitva van, láthatatlan szárnyakon belibben a tavasz, mint titkos vágy, mint soha nem érzett szomorúság. Nem tudok elaludni, mert áthallatszik a cigányzene, a zagyva csörömpölés, kaczagós mámor, öreg vizslánk a holdat ugatja, távolból fakón fütyül a vonat és a sejtelmes éji látogató sajátos, nyugtalanító illatokat hoz magával.

Sokan az osztályban megszámlálták a napokat. Még negyvenegyszer alszunk és akkor kikapjuk a bizonyítványt. Csak az a sok ismétlés ne volna! A virágzó gesztenyék alatt sétálgató diák már türelmetlen, a nagy szünidőt várja, az utazást, a szabadságot, az iskolai gondok és kötelességek eltávozását. Pirosbetüs ünnep jön, fehérfátyolos, bambaarcú leánykák tipegnek a templom felé, fehér cipőjük orra beleütkezik a piac rücskös kövezetébe, imakönyvet és csipkés zsebkendőt szorongatnak kezükben, mintha tulvilági üdvös-

ségük függne a merev szorongatástól. Áldozócsütörtök van, mely napon sok dolga van a sánta fényképésznek.

A bazsarózsák maholnap kinyílnak már, pünkösöd közeledik, a gólyák pajkosan keringenek a szomszédék kéménye körül, bodros báránnyelűk nyájaskodnak az égen, mint zsenge angyalszárnyak és a jövő hét szombatján majális lesz az S. erdőben. Vékonyhangu elemisták verik fel a bükkösök méla, zöld némaságát, nemzeti-színű zászlókkal szaladgálnak a rövidnadrágos gyerekek és angol-bur háborút játszanak. A vendéglőben sváb rezesbanda rőtyög, a tisztáson zsákfutást rendez a kecskeszakállu tanító, estefelé kocsikon jönnek a mosolygós szülők, mi félve tekintünk a fák között bujkáló homályba, a mintázott lampionok enyhe fényt vetnek a pirosabroszu asztalokra, aztán tűzijáték következik és egy aszfaltos négyszögben táncba kezdenek a felsős gimnázisták.

A gesztenyefák lassan, fájdalmasan hullatni kezdek pirinyó szirmaikat, a szirmokból készült karácsonyfák kopaszodnak már, a gögös tornyocskák szelid szomorúsággal megalkusznak a mulandósággal. Érik, sárgul, pirul már a cseresznye, vastag por száll fel az utakon rözögös parasztszekerek után, horpadt locsolóval hűsítik a főutcza boltjait, közeledik a vizsga, a bizonyítványkiosztás, a nyaralás, a széles szabadság. A délután lustán elnyulik, mint heverésző macska a tornác párkányán, apád fürjészni megy, vállára veszi puskáját és az öreg vizsla elégedett ábrázattal kullog utána. A tetőről fehér galambok szállnak fel és lassu szárnycsattogással elröpülnek, mint tovatűnő tündérialmok...

Istenem, vajjon élnek-e, virágoznak-e még a kisvárosi kertnek hü barátként szeretett vadgesztenyefái és vajjon alattuk sétál-e még a gondtalan, aranysugáros ifjuság?

Szenteleky Kornél.

Mors statuarum artificis.

Jó Angeló álmodta meg a tested,
s carrarai márványból ő faragta,
mikor a messzi multon elmerengett
s szemébe révedt holt Párisnak arca?

S mért festette égő pirosra szádát
a bucsucsók? Az élet csókos ajka?
Ki zárta le örökre szempilládat?
Ki hintett rózsákat a ravatalra?

Most már te is szobor vagy, mozdulatlan,
alszol, merengsz, de megszépült alakban
s nem érzed, hogy rádszur a napnak tőre.

Bronzsin hajad lesimul homlokodra...
tört reflex... tömjén... bus, halotti pompa...
Ó, te vagy a halálnak ihletője!...

Fényes Miklós.

Szervácziusz kalandja az Időben.

Irta: BARTHA FERENCZ.

Szervácziusz, ki nappal hájas tőkepénzeseknek dolgozott, utána vetve lelkének magát, mit gyakran elveszített napközön, reménytelenül kódorgott az éjszakában. Az utczákon lomhán terjengett a köd, s csak néhány kivert eb barangolt céltalanul. A lámpák homályos udvara könnyedén lengett e csöndes estén, s léptei alól a rémült kongások ijedten rebbentek szerte, hogy össze-vissza ütődve a házak szürke falain, végül is Szervácziusz szívének essenek.

Mindig sűrűbben omlott alá a köd, mint fehér csipkefüggöny s csak itt-ott kukucskált át a világból valami.

— Szép, szép — szolt Szervácziusz — e sok leomló csipkefüggöny — és gyermekkorára gondolt, a sötét nézőtérre és kis kalapáló szívére, mikor a szimpadon egymásután bocsátották le az áttetsző tüllfüggönyöket, míg mögöttük az égből leszállott angyalok elhelyezkedtek.

Szervácziusz kitárta karjait és szeliden háritgatni kezdte a ködös függönyöket, szeméit tágra nyitotta és botorkált előre. A ködben csodás képek kezdtek keringeni, a házak, utcák elmosódtak, nem volt semminek vége, semminek határa. Szervácziusz megállt és körülnézett. Csodás virágok virultak felé a ködből, terebélyes fák nőttek és hajladoztak és teregették lombjukat fölébe s egynéhány fantasztikus vonal lágyan reáborult.

Szervácziusz gyönyörűséggel lélezett föl és így szolt:

— Május! Ó szép május! Ez a szerelem hónapja, — dörmögte — ilyenkor írják a szerelmes verseket, s ha jól emlékszem, ilyen tájt virágzik az ákác.

— Május van, május van — dünnyögte sebesen és meggyőződéssel, míg a ködből két fiatal leány alakja bontakozott ki, s ekkor Szervácziusz kalapját emelte:

— Megengedik, hogy magukkal tartsak? E szép május ugyis a szerelemre való...

— Uram, — kaczagott a két leány — most november van — s lábukat negédesen maguk alá szedve, bókoltak és pajkosan elszaladtak. Szervácziusz még sokáig nézett utánuk, míg a köd elnyelte őket, s csalódott szíve egyre halkabban dobogott, lassan feledve a májust.

— Az nem lehet, — szolt kételkedő borongással — az nem lehet, hogy most november hava legyen, most legfeljebb szeptember lehet. Igen, igen, szeptember hava, mikor a csalódott szerelmesek végeznek magukkal. Szeptember! — sóhajtott — szeptember, ősz, és minden szomorúság, mi ilyen tájt összesereglik s mint bábész tömeg tódul az ember után. Baktatni — gondolta — egyedül a rosszul kövezett utczákon, a lámpák gyér világa inogva bolyong a pocsolyák színén, mint Odyszeusz a tengeren, s mint egykor Szervácziusz ifjuságán, hol soká lavirozott ides-tova. Ó Odyszeusz, — zengte Szervácziusz, kit ma különös gyönyörrel ringattak a csöndben elnyújtott szavak — mily kár, hogy meghalt s hogy kikötött már Ithakában. Az embernek átnedvesedik a talpa, — folytatta — egy gomb leszakad a kabátjáról, ami már két napja lógott és most lehull, mint egy elhervadt levél.

Mig így kavargott az ősz a fejében, Szervácziusz elért a parkba. A fáknak kopasz ágai keresztül-kasul fonódtak a sötétben, mint valami bűvös háló és megfogták Szervácziusz vergődő szívét. Egy perczre megállott, hogy hallgassa a csöndet, a csönd furán zenélt

s Szervácziusz nesztelenül lépdelt lábujjain. Néha visszahökken, ilyenkor förlénezt, a földet vizsgálta, majd idégesen sietett tovább. Valamit keresett. Néha fel-felkapta a fejét s a magasba bámult, fenn szélesen terpeszkedett a sötétség s egyszer csak vadul kitört a hang Szervácziuszból:

— Hahó! Hahó!

Egy pillanatig csönd volt. Aztán a bokrok zörögni kezdtek s valaki ijedten csörtetett elő.

— Ki az? Mi történt?

A park öre lihegve bukkant ki a bokrok közül s egy percze megtorpant Szervácziusz előtt s míg egy nagyot lélegzett, megösmerte a kertek gyakori vendégét.

— Valami baj van, Szervácziusz ur?

— Hol vannak a levelek? — szólt hevesen Szervácziusz.

— Milyen levelek, kérem alásan? — csodálkozott az ör.

— Az őszi levelek, az elhervadtak, amiknek itt kellene feküdni a földön, libegni a levegőben, a levelek, a levelek — bömbölt kétségbeesve Szervácziusz.

— A levelek? ... — dadogta az ör.

— Igen! Mert most ős van! Mert most szeptember van! Nekem kellenek a levelek! Hogy rájuk taposhassak, hogy a lábam beléjük süppedjen... követelem a levelekét!

— Bocsánat, Szervácziusz ur, — hebegett az ör — de a leveleket már mind elhordtuk. A park szélére, a szemétdombra, ott tavaszig elrothadnak s azután beforgatjuk a földbe.

Szervácziusz dermedten bámult a sötétbe. A kopasz fák és bokrok ágai most mind felé meredtek és kegyetlenül bökdösték, szurkálták megkínzott szívét.

— Mert szeptember már rég elmúlt — szólt az ör mentegetőzve és zsebéből egy rongyos szélű kalendáriumot huzott elő és Szervácziusz felé nyujtva folytatta:

— A mérleg serpenyői már rég felbillentek, Szervácziusz ur, a skorpió is már kiadta minden mérget s a bokrok mögül már a nyilas leselkedik.

Szervácziusz gépiesen nyult a kalendárium után, ujjai görccsösen markolázták az elnyűtt lapokat és vad s keserű némasággal nekivágott a sötétnek.

Messziről gyéren szűrődött át a ködös éjszakán egy lámpa s Szervácziusz bódultan támolygott a sápadt fény felé. Nekidőlt a lámpa vasának, félkezével átkarolta és messzi eltartott másik kezében nézte a kalendáriumot. A kopott czimlapon zöld sárkányok öltögették piros nyelvüket s a fölkelő nap előtt, mi pazarul sugározta fényét a vedlett papíron, ott állott szépen egymás mellett az egyiptomi gula, a földgömb, egy messzelátó és egy koponya. Odébb néhány rejtélyes üvegcsé és lombik között egy félelmes bagoly terpeszkedett és Szervácziusz hallotta huhogását, amint a könyvet kinyitotta.

— Január, — olvasta — február — és azután átugrott néhány lapot.

— Minden szépen ki van lineálva és rőfökkel kimerve. A hónapnak van harmincz napja, minden napnak órái és sok percze, meg van mondva, hogy mikor van május és mikor szeptember, hogy ma van hétfő, holnap kedd és holnapután meghalok. Miért? — siránkozott Szervácziusz — hisz minden akkor van, amikor érezzük, a szeptember, az ős és minden más idő.

Körül-körül minden csendes volt, senki sem felelt, s a lapok nesz nélkül forogtak ujjain. Ott kandikált elő a mérleg és a skorpió és ott volt a nyilas is barckk czirádák közé rajzolva, amint a tegezt nekifeszíti.

S így jöttek sorra mind a többiek, egyik a másik után, míg végül az utolsó következett.

Ott vigan lépdelt a bak a friss hóban és el volt mondva, hogy december hava mi mindent tartogat. Egy elmosódott képen karácsony lángjait gyujtogatta föl egy lány a zöld fenyőn, az asztal terítője fehéren lógott le egészen a földre, egy karosszékből ült a nagyapa s a sarokban a hintaló vadul ágaskodott a pajkos fiu lábai alatt.

Szervácziusz soká nézte a képet.

— Ez a szeretet ünnepe — sóhajtotta halkán. A kis gyertyák a fenyő ágain vigan lobogtak, minden rózsaszínben derengett és hátul a homályban fiatalok csókolóztak.

A kalendárium kihullott Szervácziusz kezéből s ő támolyogva dült a sötétnek. A kopasz fák között itt-ott egy-egy zöldelő fenyő tépett könnyü csipkét a földből és köröskörül megejtő csend volt. Szervácziusz megállt egy kis fenyőfa előtt, egy pillanatra széjjel nézett, aztán lehajolt és rángatni kezdte. A föld engedett, a gyökerek meglazultak, még egyet csavart a fán és aztán vitte magával a város felé.

Egy boltajtó félig lehuzott redőnye mögül még világ pislogott s Szervácziusz hajlotlan benézett. A pult mögött őt gönyvedt a szatócs s keze egy könyv felett a hosszú számsor mentén mozgott fölfelé. A falban szögletes fiókok, a polczon vörös bádogskatulyák, foszlott szélű kosarakban zöltség, színes czukorkák maszatos üvegben s valami nyulós, sárga sajt a bura alatt, mit a füstös petróleumlámpa libegve csiklandoz: ez volt a bolt, hová Szervácziusz belépett.

— Jó estét, — szólt — kérek gyertyákat a karácsonyfára.

A szatócs fölemelte fejét és gyanusan pislogott reá pápaszeme alól. A késői vevő kérését az idő sehogysen indokolta, de azért lassan előkerültek valami rejtett zugtól a kék, zöld és rózsaszín gyertyácskák és Szervácziusz boldogan rohant velük haza.

Fenn a hideg szobában tejnedni kezdett a fény és csakhamar enyhe derengés töltött be mindent. Szeliden lobogtak a karácsonyfa gyertyái és Szervácziusz boldog volt, boldog és megbocsátó minden fájdalomért. Összehuzta magát a részkető homályban, mint szegény és elhagyott gyermek és melegedett a kis gyertyák lángjainál. Visszajöttek mind, mind a régi karácsonyok és mindegyik hozott valamit a multból, csikorgó havat és csilingelő szánokat az ablak alá, egy hosszú csókot, fényes csillagot a fenyő tetejére, lenge kis angyalkákat, amint mosolyogtak és sokok vékony ezüst és arany szálat, mik befonták a fenyő zöld ágait és lassan az egész szobát és megejtették Szervácziuszt és csillogtak, mint távoli életörömök és aztán éjbe kondult sok s nagy szent harang és Szervácziusz szive s egy régi, régi karácsonyi ének, mint holmi titkos éjféli kaland, találkat adtak mélyen a sötétnek.

— Örvendjünk az örvendezőkkel — sóhajtott Szervácziusz.

A feje fölött megszólalt egy zongora. Már nagyon ellopott jószág lehetett, a hangokat össze-vissza kuszálta s a megvadult lakó kemény keze alatt egy divatos nótá trallalái bontakoztak. Szervácziusz fölállott és az ablakhoz lépett. A köd még sűrűn tejengett az utcán, sötét volt künn, csak a szomszéd ház ablakai világítottak sárgán. Szervácziusz odanézett. Az ablakokban emberek mozogtak és röhögtek. Röhögtek szélesre rántva szájukat és testük nehezen rázkódott a vihogástól. A kezüket csufondárosan nyujtogatták

Szervácziusz ablaka felé, a poros ablak rózsaszinben derengett, a kicsiny gyertyák égtek, lobogtak békésen és szeliden.

Szervácziusz kitérte az ablak szárnyait, valami fojtogatta, nem szólt semmit, megfogta a fenyőfát s kidobta az ablakon.

A lángocskák hevesen fellobogtak, aztán lehulltak az utca ködében. Szervácziusz becsapta az ablak szárnyait, — a szoba rideg volt és hideg — az ágyra vetette magát s lecsukta szemeit.

Még soká nem jött a reggel. Szervácziusz kinlódott és hánykolódott, az elmúlt időket hajszoalta ál-mában, míg végre a szürkéség köszöntött s a házi-asszony benyitott az ajtón, a kávéhozva fehér por-czellánban.

— Jó reggelt Szervácziusz ur — bólogatott fő-kötös fejével. — Nyirkos idő van odakünn. De nem csoda, hisz novembert irunk már régen.

Két kezével elsimitotta az asztalon a terítőt s aztán a fejét felütötte:

— Mi lesz az októberi szobapénzzel, Szervácziusz ur?

INNEN-ONNAN.

— **Fehér Lipót.** Az akadémia rideg, rosszkedvű, keser-gős társasága egy fiatal, harminczhét éves matematikust tüntetett ki a nagy díjjal, aki ezenkívül — kevés éveinek elle-nére — rendés tanár az egyetemen. Szinte álomba illő dolog ez nálunk: a nehézkes hagyományok, a merev előjogok országá-ban. Ugy az akadémia, mint az egyetem kénytelenül hajlította meg öreg, merev gerinczét Fehér Lipót világhírű tehetsége és képzettsége előtt és mi elégedettséggel látjuk, hogy a hatal-mas szellemi nagyság ledönt a vas, szívos előítéleteket is. Rokon-szenvünk sokkal melegebben kíséri felfelé vivő, kiváltságos utján, mint bárki mást a ritka emberek közül, mert a lángeszű matematikus nem száraz szaktudós, nem egyoldalú elme, nem a nagyok mogorva, magabazárkózott fajtájából való, hanem kedves, közvetlen, szinte igénytelen egyéniség. A természetesség bája és lágy kelleme okozza azt, hogy sokkal köze-lebb, sokkal érthetőbben áll előttünk s hogy most, akadémiai kitüntetés alkalmával, őszinte, örömsugáros melegséggel üd-vözli a magyar társadalom.

* * *

— **Az Athenaeum jubilál.** A magyar kultúra szolgál-atában ötven esztendő még akkor is kétszeresen számít, ha látszólag csak üzleti vállalkozásról van szó, hát még ha az üzleti vállalkozás azon a legnemesebb anyagon épült fel, amely a nemzet fejlődésének egyetlen biztos bázisa: a magyar nyelven és irodalmon. Ma, a könyvek tultengése idején tán anakroniz-musnak hat ez, de ha számolunk az ötven esztendő előtti álla-potokkal, egyenesen morális bátorságnak tűnik fel az Athe-naeum megalapítása és működése. A talajt mégis csak ők, az úttörők munkálták meg; ők készítették elő a magyar irodalom fejlődésének azt a vigasztaló perspektíváját, amely a mai olvasóközönség felé mosolyog. A király is észrevette ezt a nemes munkát és a félszázados, kitartó kulturális küz-delem mai bajnokait kitüntetésekkel honorálta. Elsősorban Schwarz Felix vezérigazgatót, aki a munka legsúlyosabb részét végzi, akinek vállain nyugszik az óriási üzleti vállal-kozás egész komplexumának minden terhe. Pénzügyi és

kommerciális munkájával tulajdonképpen ő intézte az Athe-naeum irodalmi politikáját is, amelynek eredménye, hogy az Athenaeum és közvetve a magyar irodalom azt a hatalmas méretet nyerte, amely ma már a nagy nyugati kulturák mellett is komoly tényezőnek számít. Jobbkeze és segítőtársa ebben a hatalmas munkában Ranschburg Viktor ügyvezető-igazgató, akinek kiváló üzleti érzéke és irodalmi judicziума még azokat is meghódítja, akiknek alkotásai az ő kezén keresz-tül jutottak el a szedőasztalokra — pedig a szerzők állítólag kielégíthetetlenek. Külön elismerés és szeretet veszi körül Wózner Ignác nyomdai művezetőt, aki koncziliáns egyéni-ségével úgy a munkások, mint munkaadóinak szeretetét egyaránt megnyerte s ezzel a vállalat érdekeit legjobban segítette elő. Ebből a meleg ünnepből külön részt követel magának *A Hét* is, mely immár közel harmincz esztendeje osztozik egy hajlék alatt a bajban és örömben (de inkább csak bajban!) az öreg és mégis oly ifjú Athenaeummal. A király dekorálta jubilánsok között ugyanis ott vannak a nyomda-vállalat öreg, hűséges munkásai is, köztük az öreg *Csathó* Zsigmond főszedő, aki ugyan most a »Budapesti Közlöny« száraz sorait tördeli hasábokba, de bizonyára szívesen emlé-kezik vissza a régi szép időkre, amikor fürge ujjai még *A Hét* kolumnáin jártak, míg intelligens agya íróink gondolatainak szépségében gyönyörködött. Az Athenaeum pedig belép a második ötven esztendőbe, amely már sokkal könnyebb és simább lefolyású lesz, mint az első volt, de a második ötven esztendő küszöbén éppen azért kell meghajtanunk a zászlót az első ötven esztendő hősei előtt, mert a nagyértékű kultu-rális munka oroszán részét mégis csak ők végezték el.

* * *

— **Irodalmi érték.** Eddig így nevezték, hogy »a viszonylag legjobb«, most aztán az akadémia szerint »irodalmi szempont-ból is értékes« lett belőle. Az újabb definícióval meg volnánk elégedve, ha bizonyosra vehetnők, ha a tudós akadémianak sok mindenféle szempontja mellett az irodalmi szempont is tényleg lélekezethez jutna. Attól tartunk azonban, hogy csak a ruha lett más, ami azon belül van, maradt a régi: lélektelen csontváz. A csontvázra most új ruhát adtak, amely lötyögni fog rajta és semmivel sem teszi melegebbé és vonzóbbá a kelle-metlen jelenséget. Pályázni ezek után is csak gimnázisták, vagy legfeljebb professzorok fognak s a pályaművek értéke sem lesz magasabb a közepes önképzőköri dolgozatoknál, vagy tanári értekezéseknél. A »viszonylag legjobb« nem lesz »irodalmi szempontból is értékes«, mert ha ehhez az utóbbi definícióhoz ragaszkodni fognak a bírálók, akkor a díjat soha sem lehet kiadni. Az akadémia, meg az irodalom eztán sem lesznek jóban egymással. Az akadémia jól fogja érezni magát irodalom nélkül és az irodalom sem fog sirni az akadémia után. Az irodalom élni fog és az élő irodalom révén maguk az írók is. Temetni aztán eljöhét az akadémia. Mert ehhez az egy-hez ők értenek jobban. Bár még eltemetni is jobban tudják az eleveneket, mint a holtakat.

* * *

— **Kincs.** A kincs ma sokszorosan kell, ha az ember meg akarja uszni a háborus áradatot. Nem csoda tehát, ha a kül-városi legenda kicsalta odújából a kincsvágyó ifjút. Aki, kin-cset keres, az természetesen találja, hogy a Bur-vasut hid-jának tövén kutassa azt. A kincsnek természetrajzához tar-tozik, hogy fantasztikus helyre legyen ásva. Ami a Wertheim-sektrény pánccélja mögött rejtőzik, az csak vagon. Nem

Csillárok

legmodernebb kivitelben óriási választékban kész-pénz vagy törlesztéses kölcsönj ellenében.

Gázfürdőkályhák, gázsütők, gáz-kaphatók, „Aurifony“ vasalók, gázfűzők és gáztűzhelyek VI., Vilmos császár ut 3.

kincs. És a külvárosi ifju kincsre szomjazott. A kincs — a mese szerint — ötezer koronára rugó összeg. A hid pillérjei közé, vagy a fundamentumába van zárva, oda temette valami rejtélyes lény, hogy izgassa vele a fantáziákat. Persze a kincs nem került elő, csak a rejtélyek szelleme vezényelt a hidhoz egy sisakos árnyat, akit rendőrnek neveznek a közéletben. És a rendőr letartóztatta a kincskeresőt. Aki a külvárosból indult el éjjeltájban, ásóval és csákánnyal a vállán és habzó reményekkel a szívében. Aki kincsnek tartotta volna a csekélyke ötezer koronát is, s aki oly szegény volt, hogy nem tudta megkülönböztetni a pilléreket a fillérektől.

* * *

♣ **A czuczli.** Nem kerülhette ki a végzetét ő sem: a csecsemők mesterséges táplálásához szükséges gummiszopóka, amelyet a vulgáris nyelv a »czuczli« névvel illet. Ezután már, kellő hatósági igazolás alapján, egy csecsemő csak egyetlen darab czuczli áldásaiban részesülhet. Az elhasznált czuczlit pedig be kell »szolgáltatni«, mert csak ennek ellenében adnak ki új gummiszopókát. A belügyminiszteri rendelet azonban elfelejtkezett arról az eshetőségről, hogy mi történjék akkor, ha a csecsemő az ő mesterséges táplálásához szükséges gummiszopókát történetesen annyira összerágja, hogy beszolgáltatni többé lehetetlen. Ebben az esetben a szegény csecsemő a mesterséges táplálásához szükséges gummiszopóka áldásaiban többé nem részesül és vagy változtatni fog életrendjén, vagy pedig egész egyszerűen lemond a táplálkozásról. Látnivaló; a czuczli-nélküliek nem tudják megoldani a czuczlizók legégetőbb problémáját. Az üvegben már régen nem volt tej, most már czuczli sem lesz. Még szerencse, hogy az anyatejet legalább nem adagolják jegyrendszer szerint. Pedig — ha az anyák táplálkozására gondolunk — ugyancsak elszorul a szívünk, hogy maholnap az is maximálva lesz.

* * *

= **Professzor ur.** A professzor ur európai hírű szemorvos, délelőtt operál és előadásokat tart az egyetemen, délután pedig zsufolásig megtelt rendelőszobájának vendégeit fogadja. A professzor ur német, Berlinben rendel, s látja, olvassa, hogy konjunktura, háborus drágaság is van. A professzor ur, ami természetes is, emelt. Felemelte a honoráriumát husz márkáról harminczra. A pácienseknek kimélet nélkül borítékot nyomtak a kezükbe már az előszobában, amelyre rá volt nyomtatva: 30 márka. A professzor ur megint gondolt egyet, új borítékokat küldött a nyomdába, s egy szebb számot nyomtatott rájuk. Tíz márkával ékeesebbet. A német azonban nem azért német, hogy ezt szó nélkül tűrje. Feljelentették a szemtanárt árdrágítás miatt, s elkobozták borítékait. A német bíróság erkölcsellenek találta; hogy kivétel nélkül minden rendelést negyven márkára taksált a professzor, s hogy már a küszöbön sikította drágítási elveit a szenvedők fülébe. A professzor ur kérhet — adott esetben — akár tizezer márkát is egy-egy műtétért,

ötszáz márkát is egy-egy látogatásért, de a német erkölcs szerint figyelembe kell vennie a beteg anyagi körülményeit, s nem irhatja ki táblája alá: Negyven márkán alul vakuljatok meg!

* * *

♣ **Padok nélkül.** A villamoskocsikból rövidesen ki fogják dobálni a padokat, hogy szaporítsák az állóhelyek számát. Az ötlet olyan kitünő, hogy csodálkozunk kell azon, hogy eddig még senkinek eszébe nem jutott. Pedig a villamosmizériáknak ennél természetesebb és egyszerűbb megoldását el sem lehet képzelni. Mért kellene szaporítani a forgalomban levő kocsik számát, vagy mért kellene esetleg más, sokkal nehezebb eljáráshoz folyamodni? A padokat kidobják a kocsikból és mindjárt többen férnek fel rájuk. Akik nincsenek megelégedve ezzel a megoldással, járjanak gyalog. Igaz, hogy ez a megoldás viszont nagy idővesztéssel jár, mert a közmondás — annak pedig csak igaza van? — úgy szól, hogy: lassan járd, tovább érsz. Gyalogszerrel ugyanis lehetetlen olyan lassan járni, mint ahogy a hadivillamos jár.

IRODALOM.

Ohnet.

Közel félszázadon keresztül irogatta a grófnők, az eladósodott hercegek, a nemesszivű félvilági hölgyek regényeit és adott cukros táptalajt egyszerű leánylkek, jámbor falusi asszonykák ábrándgombáinak. Nemrég még a legnépszerűbb francia regényíró volt Magyarországon és népszerűségére jellemző, hogy olvasóinak legnagyobb része fonetikusán ejtette ki nevét, sőt akadt oly masamódlány is, aki tulzott kecsességgel dupla t-vel akarta hangsúlyozni a regények és azok írójának »nett«-ségét.

Könnýed felületességgel, nyájas érzélgősséggel, sulytalan romanticizmussal és gyárias termékenységgel irt regényt, drámát, vigjátékot. Mélyebb és komolyabb törekvései sohasem voltak, a felső tizezrek történetével akarta szórakoztatni az alsó, primitív, epekedős lelkű milliákat. Komolyabb, sötétebb színeket sohasem használt, a hamiskás bo ut a másik fejezetben már elégedett, jámbor mosolygású verőfény követte s ha a nyulszívű varrólány könnyezett is az olcsó, higlevű érzélgősségen a könyv közepén, a végén nyugodt derűvel, kielégített örömmel mosolygott fel, mert az előkelő szerelmesek mégis csak összekerültek. Jellemrajzokról, lélektani értékekről Ohnetnél nem lehet szó s ezért az irodalom, a kritika sohasem vette komolyan, sőt legtöbbször egyáltalán észre sem vette. Utóbbi időben olvasói is megfogytak, mert majdnem minden nemzetnél követői akadtak az üres, édeskés francziának, akik felismerték a jó, bár izléstelen üzletet és hazai talajba ül-

Hesseni
nagyhercegségi
fürdő.

Nauheim-fürdő

**A Taunus-
hegy alján,**
Majna-Frankfurt mellett

Nyári és
téli gyógyidény.

Kitünő gyógyeredmény szívbajoknál, kezdődő véredényelmeszesedésnél, köszvénynél, gerinc-sorvadásnál, női és idegbajoknál. Az összes ujkori gyógymódok. Erős, egészséges levegő. Remek park- és erdei sétányok. Kitünő hangversenyek, színház, golf- és krosztjáték.

Kellemes tartózkodású üdülőhely.

Kérjük a »Geschäftszimmer Kurhaus Bad-Nauheim«-tól a legújabb B. 147. számú prospektust.

tetéssel, nemzeti nevekkel és átfestett kulisszákkal kiszorították öregedő mesterüket, aki mégis csak távoli idegen volt. Ohnet-t illette a megalapítás, a kezdeményezés haszna, joga, ő aratta le a vásári, művészi munka első sikerének hamar hervadó kalászeit.

Most, halála után csupa keserű és engesztelhetetlen vád, ajkbiggyesztős megvetés hull a sirjára és néhány évtized múlva, amikor utolsó paradicsompiros kötete is széjjelmálik, senki sem fog emlékezni nevére, melyet a legalapabb irodalomtörténet sem fog megörökíteni. Ha igazságosak akarunk lenni és nem figyelünk a részvét, a sajnálkozás csitítgató szavára, meg kell állapítanunk, hogy Ohnet munkássága ezt a sorsot meg is érdemli. —él.

Kaczér Illés: A fekete kakas. A keret, a formamegválasztás nagyon is kényelmes: nyáréji álom. Ebben az álomban egy szegény czüstmívcs a bűvös fekete kakast kikölti hóna alatt és a varázsos hatalmu állat minden kívánságát teljesíti az ügyetlenül vágyakozó férfinak. Amerikába utazik egy vöröshaju táncosnővel, híres hegedűművész lesz, anélkül hogy hegedűlni tudna, tengerbe zuhan, partra vetődik, gazdag lesz, féltékeny és elégedetlen, míg végre az utolsó fejezetben felébred. Az álom felmenti az írókat a kötelező sablonoktól, következetességektől, pszichológiai kapcsolatoktól, a mese, a képzelt szabadon, szélesben csapkodhat a lehetetlenségek atmoszférájában. A történet lágyan, bájosan gördül, szinte észre se vesszük, hogy hiányzik belőle a logika. Az egész annyira mesészerű, hogy sajnálatos a végén lerántani az álom leplét. Mennyivel kerekesebb és találósabb lett volna ez az írás, ha az egyszerű mese nevére és formájára kapta volna! Igaz, hogy a szerző az álom zavarosságára és annak egyes sajátosságára többször tudatosan rámutat, de ezek a rámutatások nem annyira sikerültek, hogy ezek kedvéért a mese kerek, eredeti formáját feláldozza. *Kaczér Illés* tagadhatatlan kiválóságai »A fekete kakas«-ban is fellelhetők, bár nem oly szívárványosan, mint a »Khafrít«-ban. Egyszerű, tisztafényű stílusa, testes meglátása, kecsesen és nyugodtan szállódozó képzelete, izgatottan pergetett mesecorsója szelid bájt, üde kellemet okoz olvasójának. A *Bardóc* stilizált rajzával ékeskedő könyv *Grill* Károly kiadása.

Művészet.

A Szépművészeti Múzeum régi képtárának új katalógusa. Nem a mi feladatunk beszámolni a tudományos szakszerűség kereteit feladatuk természeténél fogva szigorúan respektáló anyaggyűjteményekről, de a Térey Gábor-féle új képtári katalógust mégsem hagyhatjuk említés nélkül. Figyelmeztetnünk kell rá a művészetet őszintén szerető közönséget már csak azért is, mert a kellemes formájú illusztrált kötetből világosan kitűnik, milyen nagyfontosságú gyűjteményre fejlődött Pulszky Károly óta az egykori Esterházy-képtár. A katalógus adatai ugyanis felvilágosítást nyújtanak képtárunk fejlődéséről és kitűnik belőlük az is, milyen nagy szerepet játszott már eddig is a gyűjtemény anyagának nagy része a művészettörténeti irodalomban. Illik ugyanis tudni, végrevalahára nálunk is, hogy legnagyobb művészeti gyűjteményünk régi képtára ma már nem vonható egy kalap alá a kis olasz városok »Museo Civico«-ival, hanem a maga nemében szinte páratlan intézet. Sőt egy nagy előnye van még a legtekintélyesebb világhírű galériákkal szemben is: az, hogy ez a nálunk még mindig kevés figyelemre méltított gyűjtemény általánosabb tájékoztatást nyújt a festészet történetéről, mint külföldi nagy testvérei. Kivéve természetesen a berlint. Mert hát itt is legjobb a német példa.

KÖZGAZDASÁG.

A Neuschloss-Lichtig Faipar Rt. folyó hó 6-án tartott rendes közgyűlése megállapította az 1917. üzletév mérlegét, mely 494.040 K 20 fill. tiszta nyereséggel zárul. A közgyűlés 12 1/2%-os osztalék kifizetését határozta el, a szelvények a Magyar Országos Bank Rt. pénztáránál váltatnak be. A közgyűlés elhatározta továbbá a 3 millió korona alaptőkének 6 millióra való felemelését 15.000 darab, egyenként 200 korona névértékű részvény kibocsátása által, amelyekből 5000 darab 302 korona árfolyamon, folyó évi január hó 1-től járó 5% folyókamat hozzáadásával a régi részvények birtokosainak ajánlatik fel, kik az elővételi jogot három régi részvény alapján egy újra, folyó hó 15-ig gyakorolhatják. További 5000 darab részvényt egy konzorcium vesz át, míg a hátralékos 5000 darab egy későbbi időpontban fog kibocsátatni. A társaság igazgatósága *Havas* Károly czéggazdát igazgatóhelyettesé nevezte ki.

Az Angol-osztrák bank május 2-án tartott közgyűlése elhatározta az alaptőkének 130.000.080 K-ról 150.000.080 K-ra való felemelését és megbízta a főtanácsot az új részvénykibocsátás idejének és feltételeinek megállapításával. A közgyűlés elhatározta, hogy az 1917. évi 28.516.535 K (az előző évben 18.600.592 K) tiszta nyereségből 26 K = 10.83% osztalékot fizetnek, szemben a tavalyi 24 K = 10%-kal.

HETI POSTA.

B. K. Lyrai ábrándozás, magánhasználatra való, esetleg négy szemközt az »illetővel«. Az ilyesmihez még harmadik se kell, nemhogy olvasóközönség.

Narcisz. A komplementumot köszönjük, de a vers — fájdalom — nem olyan kiváló, mint amilyennek minket méltóztatik tartani. A tehetség pedig nagyon furcsa jószág, sokszor sokáig bujkál, míg végre »kitor és eget kéré«. Hát várjunk talán még egy kicsit.

V. Z. Bp. A »csend őrzítő kéje« — ez nekünk tulmisztkus. És bizonyára külön jelentősége van annak is, hogy a feketét és a sötétet nagy Betűvel írja. Sajnos, mi még a régi, ősi iskolához tartozunk és el tudunk képzelni jó verset csupa kis betűvel is.

N. J. Bpest. A Mester köszöni a gyengéd figyelmet. De a bájos írásban csak egy lánylelket találtunk. És a másik?

Kiadótulajdonos és főszerkesztő: KISS JÓZSEF.

Felelős szerkesztő: RÓZSA MIKLÓS.

Pannonia-szálloda

Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.

A Nemzeti Színház mellett.

Emésztést elősegítő
nyálműködő
savkiszűrésre

MATTONI
GISSHÜBLER
TISZTA TERMÉSZETES ALKALIS
SAVANYUVIZÉ.

Rizskeményítő-
pótló Mintaküldemény **5** korona
10 csomag ára **5** bérmentve

Gross Antal Budapest, József-körut 23. sz.
Félelemet 1 ajtó.

